תנ״ך · אחרונים · מנחת שי · נביאים

מנחת שי על יחזקאל

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מנחת שי על יחזקאל

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-על-יחזקאל/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 5
פרק ד 6
פרק ה 8
פרק ו 9
פרק ז 9
פרק ח 11
פרק ט 12
פרק י 13
פרק יא 14
פרק יב 15
פרק יג 16
פרק יד 18
פרק טו 20
פרק טז 20
פרק יז 23
פרק יח 25
פרק יט 27
פרק כ 28
פרק כא 29
פרק כב 31
פרק כג 33
פרק כד 36
פרק כה 38
פרק כו 38
פרק כז 40
פרק כח 43
פרק כט 44
פרק ל 44
פרק לא 46
פרק לב 48
פרק לג 49
פרק לד 50
פרק לה 51
פרק לו 52
פרק לז 55
פרק לח 57
פרק לט 58
פרק מ 59
פרק מא 63
פרק מב 64
פרק מג 66
פרק מד 67
פרק מה 69
פרק מו 70
פרק מז 71
פרק מח 72

פרק א

פסוק א

ויהי בשלושים שנה. טעם המלה גלגל וגרמיה:

וארא מראות אלהים. בספר הזוהר פרשת יתרו קודם עשרת הדברים אמר ר' יוסי ת"ח דנביאין כולהו לגבי משה כנוקבי לגבי דכר דכתיב פה אל פה אדבר בו ומראה. ולשאר נביאים במראה אליו אתודע במראה ולא מראה כל שכן יחזקאל דאפילו מראה לא כתיב ביה אלא מראת חסר וכ"ש דכתיב במשה ולא בחידות אלא כל מלה על בורייה עד כאן. והכי איתא התם מקמי הכי וכן בפ' בא דף מ' ופ' משפטים דף קנ"ד ובסוף פ' משפטים דריש ליה חסר עוד מצאתי כתוב בפי' מעשה מרכבה כי בפ' הזה יש ע"ב אותיות למנין ע"ב שמות הקדושים והטהורים כי הגולה ומראות חסרים הם משתי ווי"ן. וכן כתב הריקאנטי פרשת בשלח אמנם בספ' שלנו שתי המלות מלאים וא"ו:

פסוק ח

וידו אדם. וידי קרי. ובסוף פרק ערבי פסחים דרשו ידו כתיב זה ידו של הקב"ה שהיא פרושה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מפני מדת הדין ועיין עקידה שער ס"ג וק"ג:

פסוק יא

ופניהם וכנפיהם (**פרדות**). אלמלא טעה זקף גדול על ופניהם בפני עצמה רש"י ורד"ק:

גויתיהנה. ברובן של ספרים הנו"ן בלא דגש וכן נכון כי אין דרך הנו"ן להדגש רק כשהיא סי' לנקבה הפעולה כמו שאכתוב ביחזקאל י"ג ובסוף מיכה וכן במכלול דף קצ"ג והה"א בצירי במקצת ספרים:

פסוק יג

הלפדים. חסר יו"ד קדמאה ומלא יו"ד בתראה כמ"ש בסוף פרשת יתרו ומי שכתבו מלא דמלא לא דקדק על נכון:

פסוק יד

והחיות רצוא. במסורת ריש פ' שלח לך חשיב ליה עם מלין דכתיבין אל"ף בסוף תיבותא ולא קריין:

פסוק טז

ודמות אחד לארבעתן. בדפוס ישן נרשם מבחוץ תם וטעות גמור הוא כי זהו אחד מן ד' כתיבין נו"ן ע"פ המסורת:

פסוק כא
ובהנשאם. בס"ס הוא"ו במאריך וכן כתב הבלמשי׳:

פסוק כד
כקול שדי. הנגיד פירשו לשון חול ואחרים פרשוהו קדש וכן נדרש בתורת כהנים ריש פרשת ויקרא ואם כן אסור למוחקו:

פסוק כה
ויהי קול וגו׳ תרפינה כנפיהן. בנו"ן בסוף תיבה:

פסוק כו
כמראה אדם עליו מלמעלה. העי"ן בשו"א לבדו:

פסוק כז
וארא כעין חשמל. השי"ן בלא מאריך:

פרק ב

פסוק ג
אותך אל בני ישראל. כן כתיב לא אל בית ישראל:

פסוק ט
והנה יד שלוחה. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן ראוי כפי מה שכתבתי בפ׳ וישלח:
והנה בו מגלת ספר. במסורת פרשת שמות מנו זה עם ו׳ דסבירין בה ועיין בפירוש רש"י ורד"ק:

פסוק י
ויפרש אותה לפני. מלא עפ"ה דפרשת בלק:
קינים והגה. רבו החילופים ובמקצת מדוייקים חסר יו"ד קדמאה ומלא יו"ד תניינא ועיין מ"ש בד"ה א׳ סוף סימן ב׳:
והגה. בה"א בסוף תיבה לא באל"ף:

פרק ג

פסוק ב
ויאכלני. במקצת ספרים נמסר עליו לית חסר וי"ס מלא ונמסר עליו ל׳ ומלא:

פסוק ג
ואכלה. בכל ספרים מדוייקים הה"א רפה שהיא נוספת ובנסחה כ"י נמסר עליו לית וחד **וְאֹכְלָה** מציד בני. וחד אחרי **אָכְלָה** בשילה. וחד **וְאָכְלָה** מצידי:

פסוק יא
ולך בא אל הגולה. במקצת ספרי' ולך בסגול הלמ"ד ואולם מצאתי מסורת כ"י האומרת ולך י"א בקריאה והם כתובים במ"ג ובסוף הסימן מסיימת וכולם קמץ בר מן חד בסגול אל ארץ המריה:

פסוק טו
אל נהר כבר ואשר. ואשב קרי:

פסוק טז
ויהי מקצת שבעת ימים ויהי דבר ה' אלי לאמר. במקצת ספרים יש פסקא באמצעות פסוק ובספרי ספרד אין כאן פסקא כלל:

פסוק יט
ומרשעו ומדרכו. בנביאים עם פירוש הריא"ה וגם בדפוס ישן מויניציאה כתוב מדרכו בלא וא"ו בראש מלה כדרך שכתוב בפסוק הקודם ובכל שאר ספרים זה השני בוא"ו:

פסוק כ
צדקתו. צדקתיו קרי:

פסוק כז
ובדברי. הוא"ו במאריך בס"ס:
והחדל. ברוב דפוסים אחרונים הה"א בצירי וכן ראיתי בס"א כ"י ובכמה ספרים כ"י מדוייקים בסגול וכן בדפוסים קדמוני':

פרק ד

פסוק א
ונתתה אותה. בספרים כ"י מלא וא"ו ומסורת דפרשת בלק אזלא כוותייהו וכן ונתתה אותה שבסמוך:

פסוק ב
(**ונתתה עליה**. א"ה במקצת ספרים נכתב בגליון ס"א ונתת חסר ה"א ע"כ. וזה אינו שהרי בפרשת תרומה נמסרו כ"ט חסרים ה"א ואין זה מכללם ע"כ):

פסוק ג
והכינתה. ברוב הספרים חסר וא"ו אחר נו"ן ומה שנמסר עליו לית מלא על היו"ד נאמר ובמקצת ספרים יש מאריך בכ"ף ובס"א כ"י בנו"ן ויש מהם בלא מאריך כלל ומ"מ המלה מלעיל כמו שכתבתי בפ' בא על וככה:

פסוק ו
הימיני. הימני ק':

פסוק ח
ימי מצוריך. חילופים הרבה מצאתי במלה זו בספר אחד כתוב מצודך בדל"ת וקרי מצוריך ברי"ש וברוב ספרים כתיב וקרי ברי"ש וכן תרגם יונתן צירך וכן הוא בשרשים ובמאיר נתיב שרש צור ובפירוש רד"ק כתוב ומלת מצוריך כתיב ביו"ד הרבוי האחד מצור שומרון והא' מצור ירושלם ע"כ. וכן בספרי כ"י מדוייקים ובדפוס ישן ביו"ד ובכמה ספרים חסר:

פסוק ט
וכסמים. בדגש הסמ"ך:
ותשעים יום תאכלנו. במקצת ספרים הכ"ף בשוא ופתח וכן אשר תאכלנו. עד עת תאכלנו. ועגת שעורים תאכלנה שבסמוך. וכל לשון אכילה דכוותייהו ובמקצת ספרים כולם בשוא לבדו ועיין מ"ש בריש פרשת לך לך ובפרשת בראשית על בעצבון תאכלנה:

פסוק יא
במשורה. הבי"ת בחירק והמ"ם בשוא נח לא כמו שכתוב בפתח הבי"ת ובדגש במ"ם:

פסוק יב
תעגינה. בכל מדוייקים הנו"ן בלא דגש וכ"כ רבי יונה ורד"ק וכתב עוד רד"ק שר"ל תעגינה הנשים ויש אומרים כי הנו"ן והה"א לפעולה ולדעתם היתה ראויה להדגש ע"כ. ולענין מילוי או חיסור יו"ד אחר גימ"ל ראיתי חילוף בספרים כי במקצת מדוייקים חסר יו"ד ונמסר עליו לית וחסר דחסר ר"ל חסר וא"ו אחר עי"ן וחסר יו"ד אחר גימ"ל ובמקצת מדוייקים מלא יו"ד ומה שנמסר עליו לית וחסר ר"ל חסר וא"ו אחר עי"ן ובכל הספרים הגימ"ל בסגול ורד"ק כתב בשרש עוג שהנח תמורת הדגש אם כן לדעתו מלא יו"ד:

פסוק יד
מנעורי. י"ס כתוב מנערי חסר וא"ו ולא דקדקו היטב כי במס' מלכים א' י"ח נמסר ג' חסר בלישנא ואין זה מהם:

פסוק טו
צפועי. צפיעי קרי:
תחת גללי. הגימ"ל במאריך:

פרק ה

פסוק א
תקחנה לך. הלמ"ד דגושה מכלול דף ק"ו:

פסוק ג
וצרת אותם. כפי המסורה מלא וא"ו כי לא נמנה במ"ג במנין החסרים וכן מצאתי במקצת ספרים מדוייקים וכן והשלכת אותם שבסמוך אבל ושרפת אתם באש הוא אחד מהחסרים:

פסוק ו
מהם. מה הם קרי והוא חד מן ט"ו מלין דכתיבין מלה חדא וקריין תרין מלין:
לרחקה. החי"ת בחטף קמץ וכן כתבו המדקדקים:

פסוק ז
וכמשפטי. הוא"ו במאריך ועיין מ"ש לקמן בסימן י"א:

פסוק ט
כמהו עוד. בכל ספרים כ"י ודפוסים ישנים בלא וא"ו אחר המ"ם:

פסוק יא
אגרע. ברוב הספרים בריי"ש וכן פירש רד"ק בפי' ובשרשים שרש גרע. ויונתן שתרגם אקטוף יראה שהיה כתוב בספרו אגדע בדל"ת שכן רוב לשון גדיעה מתורגם ל' קטיפה וכן בס"א כ"י בדל"ת ובספר אחר ג"כ בד' וכתוב עליו בגיליון ס"א אגרע בריש וכן מצאתי אח"כ בס' מתורגמן שחיבר רבי אליהו הלוי אלו דבריו בשרש קטף וגם אני אגדע ואף אני אקטוף נראה לי שהוא קורא אגדע בדל"ת ואינו אלא בריי"ש עכ"ל. שוב מצאתי שזהו מן החילופים שבין מערבאי ומדנחאי למערבאי אגרע כתיב וקרי ולמדנחאי אגדע כתיב בדל"ת וקרי אגרע בריי"ש:

פסוק טו
והיתה. בס"ס ובדפוסים קדמונים הוא"ו בגעיא:

פסוק טז
בשלחי. הבי"ת בגעיא בספרים מדוייקים כ"י ובדפוסים ישנים:

פרק ו

פסוק ג
ולגאות. ולגאיות קרי ובס"ס בלא יו"ד אחר הגימ"ל:
הנני אני. כ"כ לא הנה אני:

פסוק ה
וזריתי. מלרע בפשט א' לבד רד"ק:

פסוק ו
יחרבו. בסגול היו"ד והחי"ת רד"ק:
ויאשמו. בשוא האל"ף רד"ק:

פסוק ז
בתוככם. הכ"ף בשוא:

פסוק ט
ונקטו. בדגש הטי"ת וכן במסורת לית ודגש והביא רבי יהודה מלה זו בבנין נפעל מנחי העי"ן דומה שמצאו בספריו רפה ורבי יונה כתב שמצאו דגש וכן מצאנוהו בספרים מדוייקים והמסורת עליו לית ודגש וא"כ יהיה מפעלי הכפל שרשים:

פסוק יג
(**סביבות מזבחותיהם**. א"ה טעות גדול ראיתי בדפוס ויניציאה עם פתרון המלות משנת יתנו שכתב שם סביבות מזבחותיכם בכ"ף וזה אינו שהרי במסורה כאן נמנה עם ג' מזבחותיהם בה"א ע"כ):
עבתה. התי"ו דגושה:

פסוק יד
דבלתה. בדל"ת כמו רבלתה בריי"ש וכן רעואל דעואל רד"ק:

פרק ז

פסוק ב
ארבעת. ארבע קרי:

פסוק ג
כדרכיך. בכ"ף רד"ק:

תועבותיך. בספרים מדוייקים מלא גם וא"ו תניינא וכן נכון עפ"ה שבסימן ה' דהאי סיפרא נמסר ה' תועבותיך כתוב כן חסר וא"ו בתראה ואין זה מכללם. ויש לדעת כי שם במסורת הדפוס חסר פסוק אחד מהחמשה והוא על כל תועבתיך שבפסוק יען אשר לא זכרת בסימן ט"ז:

פסוק ד

אתן ותועבותיך. מלא גם וא"ו תניינא בספרים מדוייקים ועיין מ"ש לעיל בריש פרשה זו:
תהיין. התי"ו המאריך:

פסוק י

יצאה הצפרה. בדגש הצד"י כחברו דלעיל ואין הפרש ביניהם רק שזה חסר וחברו מלא:

פסוק יא

מהמהם. בס"א כ"י ה"א ראשונה בשוא לבדו ובדפוס ישן בחטף פתח ובשאר ספרים בחטף סגול:
ולא נה בהם. הבי"ת בדגש וכן מצאתי בס' א' של דקדוק כ"י ישן שהיה בבית מדרשו של הגאון מורי ורבי כמהר"ר משה קזיס דודי ז"ל זה לשונו מפיק ה"א כגון מחציתה בבקר וכיוצא בו ובכלל זה יש לכלול ה"א הנקודה פתח אשר קריאתה כעין מפיק ה"א ולא נה בהם ודומיהן ע"כ. ועיין מ"ש בפ' עקב על אבניה ברזל ובהושע ב' על ושמתיה כמדבר ובסוף מיכה:

פסוק יב

והמוכר. יש חילוף בספר בין מלא לחסר וכן על חברו שבסמוך:

פסוק יג

כי חזון. בזה הפסוק כי חזון בז' ובפסוק של מעלה כי חרון בר' ובפסוק של מטה כי חרוני:
אל כל המונה לא ישיב. שארי לי' מרי' למאן דסליק אדעתי' למימר אל כל המונה נאם ה' ואישתבש בפסוקי דהאי ספרא סוף סי' ל"א וסוף סי' ל"ב:

פסוק טז

והיו אל ההרים. בנביאים עם פירש הריא"ה כתוב על וטעות הוא וכ"כ רד"ק אל ההרים כמו על ההרים:
ופלטו פליטיהם והיו אל ההרים כיוני הגאיות כלם המות. המסורת לית חסר וא"ו קדמאה וכל שאר קריי' הומות ע"כ. ובירושלמי דתענית פ' בשלשה פרקים ר' הוה יתיב מתני כלם הומיות אמר ליה ר' חנינא בר חמא המות אמר ליה הן קרייתה אמר ליה קדם

רב המנונא דבכל אמר ליה כד תיחות לקמן אמור ליה דמתניתך חכים וידע דלא מתמני ביומוהי ע"כ. ומאי דכתיב התם בירושלמי ר' הוה יתיב ומתני וזכרו פליטיהם אותי והיו אל ההרים וגו'. וכן כתוב במתנות כהונה במד' קהלת פ' כי העושק יהולל חכם אבל בפרשה של מעלה סימן ו' כתוב וזכרו פליטיהם אותי בגוים וגו' ותו איתא התם ברישא דעניינא ומני לרבי חמא בר חנינא וצ"ל לרבי חנינא בר חמא כדמוכח בתר הכי וכן הוא בבבלי דכתובות פרק הנושא ובמדרש קהלת דלעיל:

פסוק כא

לשלל וחללוה. וחללוהו קרי:

פסוק כד

מקדשיהם. הדל"ת בשוא נח רד"ק בפירוש ומכלול דף רכ"ז ושרשים:

פסוק כה

קפדה-בא. בספרים כתובי יד במקף והבי"ת רפויה וטעם קפדה הוא קו א' בדמות הטפחא הנקרא מאיילא שאינו טעם מפסיק וזהו אחד מן י"א מקומות שמשרתת המאיילא לאתנחתא:

פסוק כז

ובמשפטיהם. בבי"ת רד"ק:

פרק ח

פסוק ג

סמל הקנאה המקנה. ממה שכתב המזרחי בפ' בראשית על אבי ישב אהל ומקנה נראה ברור שבספריו היה כתוב המקנא באל"ף ואחר כך אמר גם יתכן שהיה כתוב בספרי רז"ל בה"א ובכל ספרים שלפני כתוב בה"א ואף על פי שהוא מענין קנאה ששרשו קנא באל"ף בא כדרך בעלי הה"א וזו היא כונת רד"ק בפירושו ובשרשים וטעות נפל בשרשים לכתוב המקנה באל"ף וצריך להיות בה"א כמו שמצאתי בשרשים ישן כתיבת יד וכן כתב בעל הלשון המקנה בה"א תמורת אל"ף כי דינו מקניא וכו' גם בעל יפה תואר בבראשית רבה פרשת כ"ג סימן ד' כתב על המזרחי לשון זה ואני בקשתי בכמה ספרים וכולם מצאתי סמל הקנאה המקנה בה"א:

פסוק ו

מהם. מה הם קרי והוא חד מן ט"ו מלין דכתיבין מלה חדא וקריין תרין מלין:

לרחקה. החי"ת בחטף קמץ וכן כתבו המדקדקים:

פסוק י
מהם. מה הם קרי והוא חד מן ט"ו מלין דכתיבין מלה חדא וקריין תרין מלין:
לרחקה. החי"ת בחטף קמץ וכן כתבו המדקדקים:

פסוק יד
התמוז. כתב רד"ק בפירוש ובשרשים שברוב הנסחאות תמווז כתיב בשני ווי"ן. וכזרות נחשב בעיני ואי אתת לידי אנא מחיק לחדא מינייהו דקא שכיחן ספרי דכתיב טפי מן ארבע מאה שנין בחדא וא"ו בלחוד:

פסוק יז
את הזמורה אל אפם. אל אפי מיבעי ליה אלא שכינה הכתוב וזהו חד מן י"ח מלין שהם תקון סופרים כמ"ש רד"ק וקצת מהם בספרי פ' בהעלתך ומכילתא פרשת בשלח וכולם במדרש ילמדנו פ' בשלח ומסורת הגדול כמו שסמנתי בזכריה ב' ושם הארכתי:

פרק ט

פסוק א
ואיש כלי. חד מן ז' בחירק ומטעין דסבירין בצירי וסימ' במ"ג וכן כלי מפצו שבסמוך:
משחתו. החי"ת בצירי:

פסוק ב
מפנה. בשקל אשר אתה מָרֵאה:
לבש בדים. בספרים כ"י ודפוסי' ישנים חסר וא"ו וכן דינו מכח המסורת כאן וסוף שלי:

פסוק ג
הלבש הבדים. אף זה חסר וא"ו בספרים כ"י ובמקצת דפוסים ישנים ובספרים כ"י שהיה בתחלה בוא"ו עברו עליה קולמוס:

פסוק ד
אלו. אליו קרי:
והתוית תו. התי"ו דגושה מדין אתי מרחוק ומלת תו חסר יו"ד במדוייקים:

פסוק ה
על תחוס. אל קרי:
עיניכם. עינכם קרי לשון יחיד והכתיב לשון רבים:

פסוק ז
ומלאו. הלמ"ד איננה דגושה וכמוהו רבים קלים מבנין הדגוש כמו ובקשו ברחובותיה כי לא מלאו אחרי. ויקנאו בו ודומיהם רד"ק בפירוש ומכלול דף ע"ד ושרשים ובמסורת נמסר על זה ומלאו לית וא' מלאו עד כאן. והוא בירמיה ד' קרא מלאו ואמרו:

פסוק ח
ויהי כהכותם. בכ"ף:
ונאשאר. במקצת ספרים כ"י השי"ן בשוא לבדו וכן הוא בחיבורי ר' יוסף זארק ודקדוק המלה עיין במכלול דף ס"ח ובספר ההרכבה מרבי אליהו הלוי אות וא"ו:

פסוק ט
ותמלא הארץ דמים. כן ראיתי בכמה ספרים וכן תרגם יונתן חייבי קטול אבל בספר א' מדוייק כ"י קדמון וגם בדפוס א' ישן כתוב ותמלא הארץ חמס ורד"ק פי' בתחלה ותמלא הארץ חמס ובסוף דבריו כ' ובקצת ספרים מדוייקים ותמלא הארץ דמים פי' שופכים דמים ע"כ. ובעל מאיר נתיב ארכבה אתרי רכשי שהביאו בשרש דם ובשרש חמס ולשויי נפשאי מכרענא לא קאמינא:

פסוק יא
והנה האיש לבש הבדים. ברוב ספרים ישנים חסר וא"ו:
כאשר. ככל אשר קרי:

פרק י

פסוק א
וארא והנה אל הרקיע וגו'. כאן הוא ראש סימן י':

פסוק ה
וקול כנפי הכרובים. מלא וא"ו שלא נמנה במסו' פ' תרומה עם החסרים וכן הוא במדוייקים:

פסוק ו
לגלגל מבינות לכרובים. מלא וא"ו כמ"ש לעיל:

פסוק ז
וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים. מלא וא"ו והשני שבפסוק חסר:

פסוק ח
וירא לכרבים. זהו א' מן החסרים במסו' הנ"ל וכן הוא במדוייקים:

פסוק ט
אצל הכרובים. מלא וא"ו על פי המסורת דלעיל:

פסוק יג
לאופנים להם קורא. איכא פלוגתא אי הוי מן מלין דמשרתת המאיילא לאתנח מסורת דברי הימים ב' כ':
להם קורא. בספרים מדוייקים כ"י ודפיסים ישנים מלא וא"ו:

פסוק יח
ויעמד על הכרובים. מלא וא"ו כמ"ש למעלה:

פרק יא

פסוק א
ותשא אתי. חסר וא"ו בספרי מדוייקים וכן ותבא אתי שבפסוק:
הקדמני. במקצת ספרים הקדמונים מלא וא"ו:

פסוק ו
הרביתם. הבי"ת בצירי לא בחירק כמו שראיתי באיזה ספרים:
ומלאתם. בכמה ספרים כתיב ומלאתים. ביו"ד אחר התי"ו ובס"א מדוייק מטוליטולה הוא בלא יו"ד וכתוב עליו בגליון למדנחאי כתוב ומלאתים וכן הוא בחילופים שלנו למערבאי ומלאתם למדנחאי ומלאתים וידוע דקי' לן כמערבאי וכן הוא בדפוס ישן:

פסוק יא
בתוכה לבשר אל גבול. בנביאים עם פירוש הריא"ה כתוב על גבול כמו שתרגם המתרגם וכמו שכתוב בפ' שלמעלה אכן בשאר ספרים כתוב אל וכן מוכחת מסורת דפרשת חקת דנמסר סימן ה' על גבול ואין זה במספרם ושל מעלה הוא אחד מהם:

פסוק יב
וכמשפטי. בס"ס הוא"ו במאריך:
סביבותיכם עשיתם. ריב"ל רמי כתיב וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם (לעיל סי' ה') וכתיב הכא עשיתם. כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם סנהדרין שילהי פרק א' דיני ממונות:

פסוק יג
ויהי כהנבאי. במקצת ספרים כ"י בבי"ת ובספרים אחרים בכ"ף וכ"כ רד"ק בכ"ף:

פסוק טז
הפיצותים. ברוב ספרים מדוייקים מלא דמלא ועיין מה שכתבתי בירמיה סי' ט':
למקדש מעטו. בספרים שלנו הדל"ת בקמץ ורד"ק כתב שיש ספרים בפתח:

פסוק יז
נפצותם. הפ"א בחולם כמ"ש בסימן כ' וכן במכלול דף ק"מ:

פסוק יח
תועבתיה. מתחלפת תועבותיה ועיין מה שכתבתי בסימן ט"ז:

פסוק יט
לב אחד. כן כתיב לא לב חדש כמו שכתוב בסימן ל"ו מזה הספר וצ"ע מהתרגום שתרגם שניהם לב דחיל ורוח דחילא:
ורוח חדשה אתן בקרבם. בספרים רבים כתוב בקרבכם וכן כתבתי בהעתקי בתחלה אף על פי שראיתי בספרים אחרים בקרבה אחרי כן רוח חדש היה אתי לכתוב בקרבם כראותי ספרים אחרים כתובים כן נוספים על הראשונים וכן הוא במאיר נתיב שרש נתן ושרש קרב וכן נראה מפירוש הריא"ה וגם לשון הכתוב מוכיח כן שכולו מדבר שלא לנוכח וכן פסוק שלפניו ושלאחריו וכן ת"י במעיהון ובאמת כי קשה עלי מאד להחליף הספרים. אך א"א לזכות שטרא לבי תרי ושמא טעו בפסוק האחר דסימן ל"ו שהוא כולו לנוכח ולפניו ואחריו ה' ימהר ויחיש הזמן שיסיר השבושים מקרבנו תורה א' ומשפט א' יהיה לנו אמן:
והסרתי לב. בנביאים עם פירוש הריא"ה כתיב את לב וטעה המדפיס בין זה ובין הכתוב ביחזקאל סימן ל"ו ואין כן בשאר ספרים:
מבשרם. כן כתיב לא מבשרכם:

פסוק כד
ותבאני. בספרים מדוייקי חסר יו"ד אחר בי"ת:

פסוק כה
הראני. המסורת עליו לית סגול וקמץ:

פרק יב

פסוק ט
בית ישראל בית המרי. המ"ם בסגול:

פסוק יב
פניו יכסה. כסתה כלמה פני מרוב השבושי' הנמצאים בדפוסים כי בנביאים עם פירוש הריא"ה כתוב פניך תכסה וטעות הנראה לעין הוא:
לעין הוא את הארץ. במקצת ספרים מדוייקים הלמ"ד בקמץ:

פסוק יד
עזרה. עזרו קרי':

פסוק טז
מחרב מרעב ומדבר. בנביאים עם פי' הריא"ה כתוב ומרעב בוא"ו וגם בס"א ישן מצאתיו מוגה בוא"ו ואין כן שאר ספרים:

פסוק כג
קָרְבו הימים. כן כתוב:

פסוק כד
בתוך בית ישראל. כן הוא והספרים שכתוב בתוך בני ישראל בר טעות הוא כי כן היא במסורה כל קריאה בתוך בני ישראל מן דין בתוך בית ישראל רד"ק:

פרק יג

פסוק ב
הנבאים. בקמץ הבי"ת ולית כוותיה ושאר נבאים הנבאים בשו"א רד"ק בפירוש ושרשים:

פסוק ג
ולבלתי ראו. מה שנמסר במסור' הדפוס כאן הוא לשון מבולבל והריני כותב בלשון ברור כל פסוק דאית ביה תרי לבלתי קדמאה לבלתי בלא וא"ו תניינא ולבלתי בוא"ו בר מן א' לבלתי הביא משא וגו' (ירמיהו י"ז:כ"ד) דאית בההוא פסוקא תרי לבלתי בלא וא"ו וכל פסוק דלית ביה אלא חד לבלתי היא בלא וא"ו בר מן ד' דאינון ולבלי בוא"ו וסימנהון לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא (ירמיה סוף סימן י"ז) אם תפרו את בריתי וגו' ולבלתי היות (ירמיהו ל"ג:כ') ולבלתי בנות בתים ולשבתנו (ירמיהו ל"ה:ח'-ט') ההלכים אחר רוחם ולבלתי ראו אלין ולבלתי ולית להון זוגא:
(ד) **כשעלים בחרבות**. בא הפ"א בחטף קמץ מכלול דף רי"ו ובמסורה ב' קמצין וסימ' תעליא צחו ע"כ. פי' תעליא הוא פסוק זה דכתיב ביה כשעלים ופי' צחו הוא פסוק ולא צמאו בחרבות דכתיב בישעיה סוף סימן מ"ח:

פסוק ז
הלוא מחזה. במקצת מדוייקים מלא ו' ואל"ף וכן נכון כי איננו מן ח' הלא חסרים בסיפרא וסימ' נמסר לעיל במסרה גדולה ס"ס י"ב:

פסוק ט
ובכתב בית ישראל. בקמץ התי"ו והוא סמוך ר"י בס' הרקמה:

פסוק יא
ואתנה. במקצת ספרים קדמונים התי"ו בסגול ועיין למטה בפ' זו ובסימן ל"ד ובפ' ויצא. ויונתן שתרגם וית אבני אלגביש נראה שהיה קורא ואת אבני אלגביש וגם רד"ק כתב שכן כתוב במקצת נוסחאות אמנם כפי המסורת שאכתוב בסמוך צ"ל ואתנה:
אבני אלגביש. בס"א כ"י שתי מלות וכן כתב רד"ק שכן נמצא במקצת הספרים ועיין מה שכתבתי בסי' ל"ח בע"ה:

פסוק יג
ובקעתי. הבי"ת בחירק:

פסוק יז
שים פניך אל בנות. בחילופים שלנו כתוב למערבאי על בנות למדנחאי אל בנות ונראה שצריך להפך הגרסא כי בכל הספרים כתוב אל בנות וכן במסורת אל בנות ג' וסימן הנפלים היו בארץ. וישב ישראל בשטים. בן אדם שים פניך:

פסוק יח
תצודדנה. במקצת דפוסים ראשונים התי"ו בחירק ואינה אלא בשוא:

פסוק יט
תמותנה. בכל ספרים כ"י מדוייקים אין דגש בנו"ן וכן ראוי כמנהג נו"ן הנקבות וכן כסתותיכנה שבסמוך ובמקצת ספרים מלא יו"ד בין תי"ו לנו"ן:

פסוק כ
כסתותיכנה. אין דגש בנו"ן כמ"ש בסמוך ועיין במכלול דף פ"ג ודף קצ"ז:
אשר אתנה. במקצת ספרם התי"ו בצירי וקצתן בסגול ובכולם אין דגש בנו"ן ובמסורת ואתנה ג' וסימן ואתנה ידעתן (פ' ויצא) ואתנה אבני אלגביש לעיל בסמוך ואתנה צאני (יחזקאל ל"ד:ל"א) וחד אתנה וסימן הנני אל כסתותיכנה אשר אתנה אבל ואתן צאני צאן מרעיתי דלקמן סי' ל"ד אינו מהם ומטעים בהו אינשי:
זרועתיכם. בספרים כ"י מדוייקים ודפוסים ישנים מלא וא"ו קדמאה:

פסוק כא

ולא יהיו עוד בידכן. הספרים מתחלפים ומי יתן יבאו אנשי כנסת הגדולה ויאמרו. במקצת ספרים אשכנזים ישנים מכמה שנים כתוב בידכם במ"ם וכן מצאתי נסחה ישנה מאד ספרדית שכך היה כתוב בה בתחלה אע"פ שנגררה המ"ם אחרי כן ועשאוה נו"ן ואולם בנסחא מדוייקת מטולעטלא וגם בספרים אחרים כ"י כתוב בנו"ן כחברו שבפסוק והצלתי את עמי מידכן וכן הוא בשרשים ומאיר נתיב:

למצדה. במקצת ספרים ישנים למצודה בוא"ו ורד"ק כתב שהוא חסר וא"ו:

פרק יד

פסוק א

ויבוא אלי אנשים. שיר השירים רבה פסוק זאת קומתך ויבואו אלי אנשים אלו חנניה מישאל ועזריה וזהו א' מן שמנה בלשון ביאה דסבירין לשון רבים וכן תרגם יונתן כמפרש אתו לותי כאורחיה בשאר דוכתי ומדרש אגדה יש הביאו רש"י ז"ל ועיין מה שכתבתי ביחזקאל כ"ג:

פסוק ד

נעניתי ובה. הה"א בלא מפיק מכלול ד' ל"ב והיא חד מן מלין לא מפקין ה"א בסוף תיבותא ומטעין בהון וסימן במ"ג ובמקצת ספרים בה כתיב בא קרי באל"ף. (א"ה ולבי מגמגם בזה למה לא כתב הרב שבמסרה רבתא ערך בה איתא ג' בה דקריין בלישנא אחרינא ואחד מהם הוא זה דכתיב בה"א וקרי בא באל"ף וא"כ קשו תרי מסרות אהדדי ע"כ):

פסוק ח

ונתתי פני. הפ"א רפה:

פסוק יג

למעל מעל. בקמץ חטוף ובקצת דפוסים ישינים למעל בחולם ואין בהם ממש:

ושברתי לה. מלעיל וכן נמנה בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה וסימ' בסוף מ"ג:

פסוק יד

שלשת האנשים האלה. במקצת ספרים כ"י ושלשת בוא"ו ובספרים היותר מדוייקים בלא וא"ו:

נח דנאל ואיוב. בס"א כ"י נכתב בגילויון י"ס דניאל וכן כתב על חברו שבפרשה ועל חכם אתה מדנאל (יחזקאל כ"ח) ובספר אחר כ"י כולם כתובים דנאל וק' דניאל וכן במסורת דנאל ג' חסרים יו"ד וסי' חכם אתה מדנאל. והיו שלשת האנשים. ונח דנאל ואיוב בתוכם. וגם רד"ק בפי' ובמכלול דף ק"י כתב דג' אלו כתובין בלא יו"ד והיו"ד נקראת אע"פ שאינה כתובה כיו"ד ירושלם והאל"ף נחה כי הצירי תחת היו"ד והיו"ד דגושה:

פסוק טו

ושכלתה. הכ"ף דגושה ובס"א כ"י נכתב כנגדו ושכלתה פליגא ובמכלול דף ל"ה פקדתה כולו קמוץ וה"א במפיק כן הוא על המשפט אלא שמצאנוהו במשקל פקדתה הלמ"ד פתוחה והתי"ו דגושה וה"א רפה והוא מלעיל כמו לו חיה רעה אעביר בארץ ושכלתה. ככל אשר צותה חמותה (רות ג':ו'). וידו חלקתה להם בקו (ישעיהו ל"ד:י"ז). וכעסתה צרתה (שמואל א א':ו') עכ"ל. אבל בכל מדוייקים שלפני למ"ד ושכלתה קמוצה וכן משפטה מפני ההפסק:

פסוק טז

שלשת האנשים. כן הוא שלשת בלא וא"ו ושלמטה ושלושת בוא"ו:

והארץ תהיה שממה. בס"א כ"י יש בגיליון ב"נ שממה תהיה ע"כ. ובחלופים שלנו לא נמצא חילוף זה:

פסוק יט

או דבר אשלח אל הארץ. תרגמו על ארעא והוא מחלוקת בין מערבאי למדנחאי ולמערבאי אל הארץ וכן הוא המסרה כאן מן ריש סיפרא ועד הטף בסימן כ"א אל הארץ במ"א או חרב אביא על הארץ לעיל בסמוך וכל שאר קריא דכוותא על הארץ בר מן ג' אל הארץ וכו':

פסוק כ

ונח דנאל איוב. עיין מה שכתבתי לעיל בסימן זה:

פסוק כג

כי לא חנם. בס"א כ"י ובנביאים עם פי' אברבנאל כתוב לא אל חנם אכן בשאר ספרים ליתיה וגם בשתי נסחאות כ"י שהיה כתוב בהן מלת אל נמחקה ובמקרא גדולה מסור עליו לית דסמיך:

אשר עשיתי בה. במקרא גדולה כתוב בצדו בספר מוגה לה וספר מוטעה הוא:

פרק טו

פסוק ו
עץ הגפן בעץ היער. כן הוא בעץ אע"פ שמתורגם באעי:

פרק טז

פסוק ב
את תועבותיה. בספרים כ"י מדוייקים ודפוסים ישנים חסר וא"ו בין בי"ת לתי"ו ובמסורה ג' ב' מלא ואחד חסר וכולהון בסיפרא וסימנהון הודע את ירושלם: ובאו שמה והסירו. סי' י"א: התשפט התשפט. ריש סימן כ"ב. ולא מסיימי הי מינייהו מלא וחסר וחילופים רבים יש בספרים ופליגן אהדדי והן גופן קשיין דידהו אדידהו ובס"א כ"י קדמאה ובתראה מלא מציעאה חסר:

פסוק ג
מכרתיך. בחולם הכ"ף:

פסוק ד
ביום הולדת. זה הראשון נכתב בוא"ו עם הדגש:
לא כרת. עבר מבנין פועל והרי"ש דגושה כמשפט לא כמנהג ולכן הכ"ף בקמץ חטוף מכלול דף פ':
שרך. השי"ן בקמץ חטוף מפני דגשות הרי"ש הבא אחריו עפ"ה כמ"ש במכלול דף ע"ב והגהת ר' אליה שם:
והמלח. הה"א בקמץ חטוף:
המלחת. החי"ת בפתח מפני שהיא גרונית מכלול דף פ"ז:
חתלת. במקצת ספרים תי"ו ראשונה בקמץ ומקצתן בפתח:

פסוק ז
עדיים. בכל ספרים כ"י מדוייקים מלרע שהאתנח ביו"ד:

פסוק י
ואלבשך. בכמה ספרים ואלבישך מלא יו"ד:
ואנעלך. במקצת ספרים העי"ן בקמץ וזהו דעת ב"נ כפי מה שמצאתי בס"א מדוייק בגליון ולב"א בשוא ופתח וכן כתב רד"ק:

פסוק יג
ותעדי. העי"ן בשוא לבד:

ששי. שש קרי וכ"כ רד"ק ונראה שצריך להפוך הגירסא בחילופים ממערבאי למדנחאי:
אכלתי. אכלת ק':
ותיפי. מלעיל בשני פשטין לב"א ולב"נ מלרע בפשט א' לבד:

פסוק יח

וקטרתי. הטי"ת בקמץ חטוף לב"א ולב"נ בפתח כן מצאתי בחילופים כ"י וכ"כ רד"ק בפי' ובשרשים וטעות נפל בחילופי הדפוס ועיין לקמן סימן כ"ג:
נתתי. נתת קרי ועיין הרמב"ן ורקאנטי ריש פרשת אחרי מות:

פסוק יט

ונתתיהו. כתב הריקאנטי במקום הנ"ל שכתוב וננתהו וק' ונתתיהו ואין כן בספרים וכן במסורת ונתתיהו ב' וסימן ונתתיהו בידך (שופטים ד':ז') ונתתיהו לפניהם:

פסוק כ

ילדת. ברוב ספרים מדוייקים כן כתיב וק' בלא יו"ד בסוף תיבה גם לא נמנה במסורת דריש מלכים ולא במסורת כ"י שמצאתי ג"כ במלכים בפרשת ואשה אחת מנשי בני הנביאים:
מתזנותך. מתזנותיך קרי:

פסוק כב

זכרתי. זכרת ק':

פסוק כה

תזנותך. תזנותיך ק':

פסוק כו

להכעסני. במקצת ספרים מלא יו"ד אחר עי"ן ועיין בירמיה סי' ל"ב:

פסוק כז

והנה נטיתי ידי. בנביאים עם פי' הריא"ה כתוב נטיתי את ידי ובשאר ספרים ליתיה והמסורת אומרת עליו ט"ז חסרים את בנטית יד והסימן נמסר ביחזקאל כ"ה במס"ג:
שנאתיך. במקצת ספרים שנאותיך מלא וא"ו בתר אנ"ף:

פסוק לא

עשיתי. עשית ק':
הייתי. היית ק':

פסוק לג

ותשחדי. החי"ת בחטף קמץ רד"ק בכל המקומות:

פסוק לד

ויהי בך הפך. בחמש נקודות ותהי להפך בשש נקודות ויש ספרים שניהם בשש נקודות כן כתב רד"ק בשרשים וגם בעל רב פעלים כתב ויהי בך הפך מן הנשים יש ספרים הוא לבדו בב"נ ושארא בג"נ וי"ס כל הפך בג"נ עכ"ל. ואני מצאתי בהפך במקצת ספרים מדוייקים שניהם בחמש נקודות:

לא זינה. בוא"ו עם הדגש:

פסוק לו

וכדמי בניך. יש ספרים ובדמי בבי"ת ולכן הוא"ו שרוקה וכן נראה מפירוש רש"י והתרגום אבל בספרים מדוייקים וכדמי בכ"ף והוא"ו בשוא וכן כתב רד"ק והאפודי בפ' י"ד מספרו בתמורת האותיות כתב בלשון הזה ובאה הכ"ף תמורת הבי"ת כד' רוחות השמים (זכריה ב':י') כרוח קדים אפיצם (ירמיהו י"ח:י"ז) כאשר ילכו אפרוש (הושע ז':י"ב) וכדמי בניך ומפני זה כתב רש"י בפי' יחזקאל ובעון דמי בניך ולא טעה בו כמו שחשבו קצת:

אשר נתת. ברוב הספרים כתיב נתתי ביו"ד וקרי בלא יו"ד ואולם בספר אחד מדוייק מטוליטולא כתוב נתת בלא יו"ד ואין כאן הפרש בין קרי לכתיב כלל ולפי דעתי ראוי להסמך עליו כי לא נמנה זה עם מלין דכתיבין יו"ד בסוף תיבותא ולא קריין בריש ספר מלכים וגם במסורת כ"י לא מצאתיהו:

פסוק לט

ונתתי אתך. בספרים מדוייקים חסר וא"ו ושלאחריו בפסוק מלא כן הם לפי המסורת וכן ורגמו אותך שבפסוק הנמשך הוא מן המלאים על פי המסורת:

פסוק מג

זכרתי. זכרת קרי:

עשיתי. עשית קרי:

פסוק מד

כאמה בתה. ה"א של כאמה איננה מפיק רש"י וכ"כ רד"ק בפירוש ובמכלול דף ל"ב כאמה הה"א רפה בתה הה"א מפיק וגם במס"ג נמנה מלת כאמה עם מלין לא מפקין ה"א בסוף תיבותא ומטעין בהון:

פסוק מז

עשיתי כמעט קט. עשית קרי:

ותשחתי מהן. הה"א בסגול:

ותשחתי מהן. הנ"ל יש ספרים כתוב מהם במ"ם הרוב בנו"ן:

פסוק נא
את אחותך. אחותיך קרי:
אשר עשיתי. עשית קרי:

פסוק נב
אחיותך. האל"ף בלא מאריך והחי"ת בשוא לבד:

פסוק נג
ושבתי את שביתהן. כולם בזה הפסוק שבית כתוב ביו"ד וקרי שבות בוא"ו ובשורק שביתהן שביתיך כתוב וקרי בחירק וביו"ד כ"כ בעל מכלל יופי. ונ"ל שכן צריך להגיה בפירוש רד"ק וכן מצאתי בנוסחא מדוייקת מטוליטולא ובכמה ספרים כתוב שבותהן בוא"ו וקרי ביו"ד וגירסא ראשונה נראית עיקר:
את שבית סדם. שבות קרי:
ואת שבית שמרון. שבות קרי:
ושבית שבותיך. ושבות קרי:
בתוכהנה. בכל הספרים הה"א בשוא לבדו וקשה דלפי הנראה בחילופי הדפוס וגם בחילופים כ"י זהו אליבא דב"נ אך לב"א הה"א בשוא ופתח:

פסוק נו
לשמועה. בס"א קדמון לשמועה הלמ"ד בפת"ח והשי"ן דגושה ויחיד הוא אצל רבים:

פסוק נט
ועשית. ועשיתי קרי:

פסוק סב
והקימתי אני את בריתי אתך. זה אתך בדגש ושלמעלה אותך:

פסוק סג
לכל אשר עשית. התי"ו בלא נקודת השוא ברוב ספרים כ"י:

פרק יז

פסוק ו
ותשלח פראות. ברוב ספרים המדוייקים מלא וא"ו קודם לתי"ו ויש ביניהם מחלוקת אם הרי"ש קודם לאל"ף או אם אל"ף קודם לרי"ש ורד"ק בפירוש כתב פראות כתיב ריש קודם לאל"ף ובשרשים שרש פאר הוסיף וכן פראתיו הרוב נכתבו הרי"ש קודם

האל"ף והמסרה תבא עליהם כי שנים נכתבו אל"ף קודם לרי"ש ותארכנם פארתיו. ותחת פארתיו ילדו ושניהם ביחזקאל ל"א ושארא רי"ש קודם לאל"ף עכ"ל. ועיין בסימן ל"א שיש שם חילופים רבים:

שלחה. חד מן וא"ו רפין וסימנם במ"ג שמואל א' סי' י"ז:

פסוק ח

אל שדה טוב. בכל ספרים כ"י ודפוסים ישנים אין שום טעם בדל"ת רק בשי"ן:

פסוק ט

למשאות. השי"ן בלא דגש בכל ספרים כ"י וגם במקצת דפוסים ישנים:

פסוק י

הלא כגעת. בס"ס מדוייקים הכ"ף בדגש ונכתב כנגדו בגיליון פליגי ביה כגעת ור' משה קמחי הביאו עם דומים אחרים דגושים ובמכלול כתוב וכ"ף וגימ"ל פליגין עליה כמו הלא כגעת בה. אזר נא כגבר חלציך (איוב ל"ח) יש שקוראים רפה והיא קריאת ב"א ויש שקוראים דגש והיא קריאת ב"נ עכ"ל. וכך הם בחילופים שלנו. ובעל מקנה אברהם כתב בהפך דלב"א דגושות ולבן נפתלי רפות ושהעולם נוהג להביא אופן כב"א ודבריו תמוהים וסותרים זה את זה שהרי כתב בתחלה שאם שתי אותיות ממוצא אחת הראשונה דגושה ולפי זה שתי תיבות אלו ראויות להדגש דכ"ף וגימ"ל שתיהן ממוצא אחד מאותיות גיכ"ק ואחר כך כתב שלבן נפתלי מחלוקת בשתי תיבות אלה כי לפי כלל זה ראויות להיות רפות והעולם נוהג הפך הכלל וחושש אני מטעות המעתיק או המדפיס:

תיבש יבש. הבי"ת בחולם לא בצירי כמו שנמצא באיזה ספר וכ"כ רד"ק שהוא מקור כמו ויברך ברוך אתכ':

פסוק יג

אילי הארץ. האל"ף בצירי:

פסוק כ

והביאותיו בבלה. שתי הביתי"ן רפויות:

פסוק כא

מברחו. מברחיו קרי:

פסוק כב

כה אמר אדני יהוה. כן נקוד כמנהג:

(**יונקותיו**. א"ם עמ"ש בסוף הושע):

פסוק כג
ועשה פרי. ברוב הספרים הפ"א רפה ובגליון א' מס"ס נכתב בצדו בספר אחד ועשה פרי בדגש עד כאן. ולא ידעתי למה שאין כאן לא טעם מפסיק ולא אתי מרחוק שהה"א שרשית:
תשכנה. דגש הנו"ן לנו"ן השרש רש"י ורד"ק בפירוש ומכלול דף צ"ד וזהו א' מן ח' מלין דכל חד וחד לית דכוותיה דגש וסימן במסורת ריש פרשת צו וביאורם ריש פרשת נח:

פסוק כד
וידעו. בספרי ספרד הוא"ו בגעיא:
עץ שפל. בספרים רבים כ"י מדוייקים שבאו לידי הפ"א בקמץ ובאחד מסורת עליה לית זקף קמ"ץ ורד"ק בשרשים כתב כלשון הזה ובצירי הגבהתי עץ שפל ובמקצת הספרים המדוייקים הוא קמץ ע"כ:

פרק יח

פסוק ז
יתן ועירם. במקצת ספרים מדוייקים מלא יו"ד וכן כתב רד"ק נכתב ביו"ד המשך אחר העי"ן ע"כ. ויש ספרים מלא וא"ו אחר הרי"ש:

פסוק ח
בנשך לא יתן. במקצת ספרים כ"י הבי"ת בשוא אבל רד"ק כתב שהיא פתוחה לחסרון ה"א הידיעה:

פסוק ט
צדיק הוא חיה יחיה. במקצת ספרים כתוב חיו בוא"ו וכפי המסרה ראוי להיות בה"א כי אין זה מהארבעה דכתיבין וא"ו בקריאה והסימן נסדר במ"ג יחזקאל ג' וכ"כ רד"ק בסוף פרשה זו על פסוק ויראה וישוב וגו' חיו יחיה בוא"ו וכל הנזכרים למעלה בה"א:

פסוק י
והוליד בן פריץ. בס"א כ"י הבי"ת בסגול ולא יתכן כפי המסרה דפרשת ויצא שזהו אחד מן ד' בצירי:
מאחד מאלה. ברוב הספרים בדל"ת ובמקצתם כתוב בגליון נ"א מאחת:
כי גם אל ההרים אכל. במקצת ספרים כולו קמץ וכן הביאו רד"ק במכלול עם הקמוצים אבל בפירוש כתב כי גם אל ההרים אכל פתח בזקף ושלמעלה לא אכל קמץ בזקף והסי' לא אכל קמץ פומיה אכל פתח פומיה עכ"ל. וכן מצאתי במקצת מדוייקים כ"י וכ"כ רבי

אליה המדקדק בהגהת המכלול ברוב הספרים אכל הא' פתוח והשני לא אכל קמוצים וכן במסורת דאכל פתח פומיה ודלא אכל קמץ פומיה וכן כתב בסוף שער שברי לחות כל עניינא אל ההרים לא אכל כלו קמץ אבל ההרים אכל חציו קמץ וחציו פתח:

פסוק יג
בנשך נתן. ברוב ספרים מדוייקים הבי"ת בפתח:

פסוק יד
וירא. ויראה קרי:

פסוק טו
על ההרים לא אכל וגו' את אשת רעהו. בס"א כ"י מצאתי ואת בוא"ו ובטל הוא במיעוטו:

פסוק טז
וערום כסה בגד. בספרים מדוייקים חסר יו"ד ומלא וא"ו:

פסוק יז
ותרבית לא לקח. בא בקמ"ץ ובזקף כי גם הזקף יש לו משפט ההפסק במקומות רבים וכמוהו רבים במסורת ריש ס' במדבר וריש ספר ויקרא ובמכלול שקל פעל והרבה מהם בפ' זו:

פסוק כ
ורשעת רשע. הרשע קרי:

פסוק כא
חטאתי. חטאתיו קרי:

פסוק כג
הלוא. בספרים כ"י מדוייקים מלא וא"ו ואל"ף וכן נכון ע"פ המסורת דהאי סיפרא בסימן י"ב כי לא בא שם במנין ח' חסר:
מדרכיו. בספרים כ"י מדוייקים כן כתיב וקרי ביו"ד ואין כאן חילוף בין קרי לכתיב וכן הוא במקצת דפוסים ישנים גם לא נמנה במ"ג עם החסרים י' באמצע תיבותא:

פסוק כד
כל צדקתו. צדקתיו ק':

פסוק כח
וישוב. וישב קרי והשי"ן קמוצה:

פסוק לא

ולמה תמתו. במקצת מדוייקים חסר וא"ו אחר המ"ם ונכון לעשות כן כי אין זה מן ז' מלאים בס' מקץ ומי שכתבו מלא נתחלף לו זה עם אותו שהוא בסימן ל"ג:

פסוק לב

והשיבו וחיו. בנביאים עם פירוש הרי"א השיבו בלא וא"ו בראש התיבה וטעות הוא:

פרק יט

פסוק ד

ויבאהו. חסר יו"ד אחר הבית בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים כמ"ש בירמיה סימן כ"ו:

בחחים. בס"א ישן כתוב בחחים בחולם ובשאר ספרים בפתח אבל וילכדו את מנשה בחוחים ד"ה ב' ל"ג בחולם בכל הספרים:

פסוק ט

בסוגר. בכל ספרים שלפני חוץ מא' הגימ"ל בפתח וברוב ספרי הדפוס מלעיל בשני פשטין וכן מצאתי בס"א כתיבת יד ישן בסוגר ונכתב בצדו מתחלפת בסוגר מלרע. ורד"ק בספר מכלול דף רי"ב הביאו עם דומים אחרים שהם מלרע ופתחי"ן ואח"כ אמר וב"נ קורא בסוגר מלעיל בשני פשטין וכדברים האלה כ' בעל מקנה אברהם בשקל פועל ובסוף כ' אמנם אני מצאתי בספרי בסוגר גם כן בקמץ:

בחחים. ויקרא רבה סוף פרשת מצורע כשעלה נבוכדנצר להחריב את ירושלים ושאל לסנהדרין שיתנו לו יהויקים עמדו ונטלוהו ושלשלוהו לו וכיצד שלשלוהו רבי אליעזר ברבי נתן אמר חי שלשלו אותו כד"א ויתנהו בסוגר בחחים בחיים כ' רש"א מת שלשלו אותו לו כד"א למען לא ישמע קולו עוד אמר ריב"ל אני מקיים דברי שניהם חי שלשלו אותו אלא שהיה מפונק ומת בידם ע"כ. ובספרים שלנו כתיב וקרי בחחים ובחילופים שבין מערבאי למדנחאי לא מצאנו שום חילוף רק ביחזקאל כ"ט בפסוק ונתתי חחיים בלחייך למערבאי חחיים כתיב תחיה קרי ולמדנחאי חחים כתיב וקרי:

במצדות. במקצת ספרים כתובי יד ודפוסים ישנים הצדי"ק בקמץ לא בחולם וכן נראה ממסורת דישעיה סימן ל"ג שכולם קמוצים וכן הוא בשרשים שרש מצד:

פסוק יב

עזה. הה"א במפיק:

פסוק יד
קינה היא. לית בטעם מלעיל וכן נמנה בסוף מ"ג בשטא חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה:

פרק כ

פסוק א
השביעית. בספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא דמלא:

פסוק ד
התשפט אתם התשפוט. ברוב ספרים כ"י ודפוסים ישנים התשפט הראשון חסר והשני מלא:

פסוק ט
אשר נודעתי אליהם. יחזקאל נודעתי אליהם אורייתא נודעתי להם:

פסוק יא
את חקותי. במקצת ספרים מלא וא"ו וכ"נ ממסורת ירמיה סי' מ"ד:

פסוק יז
ותחס. החי"ת בקמ"ץ חטוף ובמסורה ב' וחברו ואמר להרגך ותחס עליך (שמואל א כ"ד:י"א):

פסוק יח
בחוקי. בוא"ו עם דגש בקו"ף:

פסוק כא
וימרו בי הבנים וגו' לעשות אותם אשר יעשה אותם. ברוב הספרים שניהם מלאים גם לא נמנו במ"ג עם כ"ח אתם חסרים שביחזקאל וקשה ממסורת שהבאתי בפרשת תצוה על פסוק ונתת אותם על סל ועוד קשה כי מאותם הכ"ח שמנה בעל המסורת בסיפרא לחסרים מצאתי הרבה מהם מלאים בכל הספרים:

פסוק כב
והשבתי. במקצת דפוסים ישנים פשט האחרון לבד אבל בספרים כ"י מדוייקים בשני פשטין וכן במסורת ב' מלעיל וחבירו והשיבותי ידי על עקרון בריש עמוס כמ"ש שם:

פסוק כח
לתת אותה להם. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן משמע ממסורת בלק:

פסוק לא
בהעביר. בס"ס הבי"ת בגעיא:

פסוק לב
והעלה. הלמ"ד בקמ"ץ וכן משמע ממסורת יחזקאל סימן מ"ג:

פסוק לד
נפוצותם. בחולם הפ"א וכן חברו שבפרשה ושלמעלה בסימן י"א ואינון תלתא בסיפרא על פי המסורת ובמקצת ספרים דין דהכא חסר וא"ו תניינא:

פסוק לו
כן אשפט אתכם. במקצת ספרים ישנים כתוב אתכם ומעטים הם אצל רבים שכתוב אתכם וכן מתורגם מנכון:

פסוק לח
לא יבוא. ממה שנמסר בפ' בהעלתך משמע שזה מלא וא"ו ואל"ף וכן הוא במדוייקים וזהו אחד מן י"ד סבירין יבואו לשון רבים וקריין יבוא בלשון יחיד וסימ' נמסר בפרשת שמיני ועיין עוד מ"ש ביחזקאל סימן כ"ג:

פרק כא

פסוק ט
תצא חרבי מתערה. העי"ן בשוא לבדו כחבריו שבפרשה והם ד' בקריאה ע"פ המסורת תלת בחד עניינא דא בתר דא וחד בשמואל א' י"ז:
מנגב צפון. כן כתב ברוב הספרים ובס"א כ"י צפונה וכן בס"א כ"י נכתב בצדו צ"ל צפונה מכח המסורת עד כאן. וכן נראה מבעל מאיר נתיב:

פסוק יב
נאנח. כן הוא בס"ס האל"ף בשוא לבדו ויש ספרים בחט"ף סגול:

פסוק יד
הנבא ואמרת כה אמר יהוה אמר חרב וגו'. במקצת ספרים כ"י כתיב כה אמר אדני יהוה וגם בדפוס ישן יש הערה מחילוף זה וכן הוא בתרגום ובשאר ספרים אינו כן:

פסוק טו
ברק מרעה. דגש הטי"ת לתפארת וכן הוא מרטה שבפסוק הנמשך רד"ק בפירוש ומכלול שקל פעל ושרשים:

פסוק טז
ויתן אתה. זהו אחד מן ג' אתה חסרים ב' בס' יהושע ודין כמו שכתבתי בסימן כ"ו:
למרטה. מקור בתוספת הה"א כמו לקרבה אל המלאכה כי הה"א רפה:
לתת אותה ביד הורג. מלא וא"ו לפי המסורת שאכתוב בסימן כ"ג:

פסוק יז
היו את עמי. בפירוש רד"ק כתוב אל עמי וכן הוא בנביאים עם פירוש הרי"א וגם בדפוס ישן מויניציא נכתב בצדו אל דומה שנסתפקו בזה אמנם בשאר ספרים כתוב את:
לכן ספק. סבירין למען מסורת שמואל א' כ"ז:

פסוק יט
שלושתה. מלעיל והה"א נוספת ורד"ק ובספרים מדוייקים חסר יו"ד בתראה והכי איתא במסורת פרשה פינחס:
החדרת להם. בנביאים עם פירוש הריא"ה כתוב לכם וגם בדפוס ישן נכתב כן בגיליון ואין להסתפק בזה שטעות הוא:

פסוק כ
אבחת. בס"א כ"י האל"ף בסגול וכן בס"א כתוב בגליון ס"א אבחת ע"כ. וברובן של ספרים בחירק וכ"כ בשרשים שרש אבח:

פסוק כז
לבנות דיק. כן הוא לבנות בלא וא"ו בראש המלה אע"פ שאין נראה כן ברד"ק ובתרגום:

פסוק כח
כקסום שוא. כתיב בוא"ו וקרי בלא וא"ו בקמ"ץ חטף והוא מקור רד"ק ובמסרה גדולה במערכת אות וא"ו נמנו כל התיבות שהן בוא"ו יתירא ובקמץ חטף ונמנה עמהם לקסם קסם שלמעלה בפרשה. ונ"ל דטעות הוא וצריך לומר כקסום שוא ובמכלול דף קפ"ז הביאו עם דומים אחרים שיש מאריך עם החירק שהוא קורא אותם כמו חטף פתח כמ"ש בשופטים ה' ולא מצאתי בו מאריך לא בספרי הדפוס ולא בכ"י ובחילופים נראה שהמאריך הוא לב"נ אבל לא לב"א:

פסוק לא
השפלה. המלה מלעיל:

פסוק לב
עוה עוה עוה. חד מן ג' פסוקים דאית בהון ג' מלין מותאמין וסימנהון בירמיה כ"ב במ"ג:

לו המשפט. בספר אחד כ"י נכתב בצדו לא המשפט בספרים אחרים ולענ"ד אין בהם ממש:

פסוק לה
השב אל תערה. השי"ן בפתח כמ"ש בישעיה סימן מ"ב:

פרק כב

פסוק ב
והודעתה. מפיק ה"א:

תועבותיה. עיין מ"ש בסימן ט"ז:

פסוק ג
לטמאה. ה"א רפה:

פסוק ד
ותבוא עד שנותיך. יונתן תרגם ומטא עידן בישתיך וזהו מן החילופים שבין מערבאי למדינחאי. למערבאי כתיב וקרי עד ולמדנחאי עת כתיב עד קרי:

פסוק ח
קדשי. בלא חטף ובקמץ רחב ובספרים כ"י אין מאריך בקו"ף וכן ויחללו קדשי שבפרשה ועיין מ"ש בפ' תצוה סימן כ"ט:

פסוק י
הנדה ענו בך. זה כתוב ענו ושבפסוק הנמשך ענה:

פסוק יב
(**ואתי שכחת**. א"ה שכחה אחזתו למדפיס שהדפיסו מלא והלא לא נמנה במסרה רבתא במנין המלאים ע"כ):

פסוק טז
לעיני גוים. כן כתיב בלא ה"א לא הגוים:

פסוק יח
בן אדם היו. בספרים כ"י בזקף גדול לא בשני גרישין:

לסוג. לסיג קרי:

סיגים כסף היו. במקצת ספרים מלא דמלא ומשבח אני אותם מכח המסרה שכתבתי בריש ישעיה:

פסוק כד

לא גשמה. נפל הדגש מהשי"ן והה"א במפיק לכנוי הנקבה לפי התרגום ורש"י ולפירוש ראשון של רד"ק בפירושו ובשרשים ובסוף דבריו כתב גם יתכן שיהיה מפיק הה"א לתפארת הקריאה לא לכינוי הנקבה וכמוהו ותעלמה יצא אור (איוב כ"ח:י"א) וגלה על ראשה (זכריה ד':ב') כבכורה בטרם קיץ (ישעיהו כ"ח:ד') ועיין מה שכתבתי שם וכל אלו מפקין ה"א על פי המסורת ונמנו במסרה רבתא במערכת הה"א חוץ מפסוק ותעלמה יצא אור. שלא נזכר שם:

פסוק כה

שואג טרף טרף. כן הוא ברוב ספרים כ"י בתרי טעמי:

פסוק כו

ומשבתותי העלימו. בספרים כ"י מדוייקים העי"ן בשוא לבדו וכן בדפוסים ישנים ועיין מה שכתבתי באיכה סוף סימן ג':

פסוק כז

כזאבים. הכ"ף בחירק:

פסוק ל

איש גדר גדר. בס"א קדמון הדל"ת בסגול ובטל הוא במיעוטו ובס"ס כ"י יש מאריך בגימ"ל ולא בדל"ת וכן הוא בחילופים שלנו לב"א ובמקצת ספרים בדל"ת ולא בגימ"ל ובספרים אחרים אין בהם שום טעם הצד השוה שבהם שאין כאן שני טעמים. ורד"ק בפירוש הפסוק כתב גדר בשני טעמים במאריך הגימ"ל מפני המקף ומעמיד בדל"ת להעמיד מפני הצירי שבדל"ת כי לא יבא פועל מהשלמים כי אם בצירי לפיכך לא יבא מלעיל שלא ידמה לשם כמו שכתבנו בספר מכלול בחלק הדקדוק ממנו וכן כתב בהגהת לוית חן פ' י"ט מהשער השלישי ובמכלול דף י"ב בשקל פעל כתב ואם יהיה בשלמים מלעיל יהיה מאריך גם כן בעי"ן הפעל להעמיד הצירי כמו ואבקש מהם איש גדר גדר משמע בהדיא מדבריו שאין קריאתו לא מלרע ולא מלעיל בהחלט רק בהעמדה מועטת בשני הטעמים וכבר כתבתי בפרשת קרח על פסוק ויוצא פרח שזהו ג"כ דעת בעל מקנה אברהם וכן כתב בעל ערוגת הבשם בפ"ו כי כן יחייבו תרי טעמי:

פרק כג

פסוק ד

ותהיינה. במקצת דפוסים אחרונים כתוב ותהיין בנון ארוכה בסוף תיבה אבל בדפוסים ראשונים וגם בספרים מדוייקים כ"י כתוב בנון ה"א לבסוף ומסורת דהאי סיפרא סימן כ"ט סלקא כוותייהו:

פסוק ה

ותעגב. בס"א כ"י ותעגב בסגול התי"ו וכן כתוב במקרא גדולה ס"א ותעגב ובס"א כ"י נכתב עליו למדנחאי ותעגב:

פסוק י

ואותה בחרב הרגו. במסרא דדפוסא הכי איתא הכא ובפרשת שמיני נמי דכוותה ואתה ד' בקריאה ג' חסרים וחד מלא וסימן מדוע לא אכלתם וגו' ואתה נתן (פרש' שמיני) ואתה החייתי (פרשת בלק) ואתה בחרב הרגו ואותה לא יראה (יחזקאל י"ב:י"ג) בתראה מלא ע"כ. והך מסרה ודאי לאו דסמכא הא ואינה אלא מן המתמיהות דאשכחנא בה מילי טובא דלית בהון משא חדא דלדידה ואותה החייתי חסר ולאו הכין הוא דבכולהו סיפרי מלא כדחזינן להרמ"ה ז"ל דמסר הכי באורייתא אותה ב' מלאים וא"ו בלישנא וסימן ואותה החייתי ואם ביום שמע אישה יניא אותה. ושארא חסרים וא"ו כולהון עכ"ל. ובר מן דין במסרה אחריתי דדפוסא פרשת בלק נמסר י"ב מלאים בלישנא וקדמאה דידהו ואותה החייתי. עוד קשיא לן דפסוק ואותה בחרב הרגו הוא נמי מלא בכל הספרים ולאו דין בלחוד הוא בלא אלא כולהון דספר יחזקאל מלאים בר מן חד ויתן אתה למרטה לתפש בכף בסימן כ"א כדמוכח במסרה דפרשת בלק דבעינן למימר קמן והואיל דאתא לידן מסורת דפרשת בלק חזינא למכתב לה הכא כדי לברורא שפיר ואותה י"ב מלאים בלישנא וסי' ואותה החייתי פ' בלק ואם ביום שמע אישה יניא אותה פ' מטות ב' מלא באורייתא. ויטבל אותה ביערת (שמואל א י"ד:כ"ז) ויצא אותה משרתו (שמואל ב י"ג:י"ח) ב' מלא בסיפרא. נשים באות מאירות אותם (ישעיהו כ"ז:י"א) אשר יראה הרואה אותה (ישעיהו כ"ח:ד') הלא שמעת למרחוק אותה (ישעיהו ל"ז:כ"ו)ג' מלא בסיפרא. למן היום אשר בנו אותה (ירמיהו ל"ב:ל"א) יוצר אותה להכינה (ירמיהו ל"ג:ב') ב' מלא בסיפרא. צרר רוח אותה (הושע ד':י"ט) הארצה אותה מידכם (מלאכי א':י"ג) ה' מלא בספרא (היינו בתרי עשר) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש (תהילים כ"ז:ד') וכל יהושע ושופטים ויחזקאל דכוותא במ"ג חסרים וסימנם להרג את כל ישבי

העי וגו' ויכו אתה לפי חרב (יהושע ח':כ"ד) והתחלקו אתה (שם סימן י"ח) ויתן אתה למרטה לתפש בכף (יחזקאל כ"א:ט"ז) ע"כ. ולישנא דמסרת הדין לא אשכחנא בספרי כ"י רק זוגי זוגי קא מסרי בכל ספרא וספרא כי האי גוונא באורייתא נמסר ב' מלא באורייתא בשמואל ב' מלא בסיפרא בישעיה ג' מלא בסיפרא בירמיה ב' מלא בסיפרא בתרי עשר ב' מלא בסיפרא ואינון הני גופייהו דאמרן במסרה דלעיל ברם על אותה אבקש דתילים לא איתמסר מידי אע"ג דהוא מלא בכולהו ספרי:

פסוק יא

עגבתה ממנה. הנו"ן בקמ"ץ:

פסוק יד

כשדיים. כשדים ק':

חקקים. יש ספרים חקוקים:

פסוק טו

חגורי. יש ספרים חגורי בשורק ורד"ק כתבו בחולם:

מראה שלשים. במקצת ספרים שלשים חסר יו"ד קדמאה בחברו שבסמוך:

פסוק טז

ותעגב. ותעגבה ק':

פסוק כא

בעשות. בכמה ספרים כתובי יד מדוייקים העי"ן בשוא לבדו וכן בדפוס ישן ואחרים בחטף פתח:

פסוק כג

שלשים וקרואים. ברוב הספרים חסר יו"ד קדמאה:

פסוק כד

(**הצן**. אמר המגיה במקראות ויניציאה חדשים מקרוב באו כתוב בגליון ס"א חצן בחי"ת וטעות גמור הוא שהרי כל המפרשים פרשוה בה"א ואף למאן דמפרשי ליה לשון זרוע כתבו שהוא כמו חצן בחי"ת ועיין רד"ק כאן בפירוש ובשרשים שרש הצן ומה שכתב רש"י כאן ועוד ראיה ממס"ג מערכת אות ה"א דנמסר שם שטה מן ל"א קריין ה"א ולית דכוו' ובכללן הצן ע"כ:

ומגן וקובע. בקו"ף ומלרע ובפתח זולתי הסמיכות וכתוב במכלול דף רי"ב שר' יהודה כתבו קמוץ ועיין מ"ש בשמואל א' י"ז):

פסוק ל
עשה אלה לך. מלת עשה בה"א ועיין מה שכ' בעל המסורת בירמ' כ"ב שיש ספרים נמ' זה בוא"ו במקו"ם ה"א עם עשו תעשו דהתם וכבר ביררתי זה הענין שם בסייעתא דשמיא ועיין עוד מ"ש בירמיה ד':

פסוק לז
העבירו להם. בדפוס ישן וגם בכמה ספרים כתובי יד מדוייקים כתוב להם במ"ם לא להן בנו"ן וכנוי הרבים מוסב אל הגלולים כמו שפירשו רד"ק והריא"ה וכן הוא במכלל יופי ובמאיר נתיב שרש אכל עוד יש להביא ראיה מהמסורת שהביאה כאן סימן מן י"ד להן ואחד מהם הוא והגד להן שבפ' הקודם ואין זה בתוכם:

פסוק לט
ובשחטם. בס"ס הוא"ו במאריך:

פסוק מא
כבודה. בוא"ו עם הדגש ועיין שופטים י"ח:
והקטרתי. הטי"ת בקמץ והוא חטוף ובחילופי ב"א וב"נ שבדפוס יש טעות וצריך להגיה כמו שמצאתי בחילופים כ"י לב"א וקטרתי בקמץ לב"נ וקטרתי וכן כתב רד"ק בפירוש ובשרשים וכן הוא בכל ספרים כ"י מדוייקים בקמץ כמשפט ועיין לעיל סימן ט"ז:

פסוק מב
שלו בה. חד מן ג' רפין אף על פי שהם מפיק כמו שכתבתי בישעיה ל"ד ותילים ס"ח:
סובאים. סבאים ק' והסמ"ך בקמץ רחב:
ויתנו צמידים אל ידיהן. בכל הספרים כתוב אל וכן כתב רד"ק שהוא כמו על:

פסוק מג
נאופים. בס"ס האל"ף בוא"ו שורק:
עת יזנה. עתה יזנו ק':
תזנותיה. ברוב הספרים מלא יו"ד אחר תי"ו:

פסוק מד
ויבוא אליה כבוא אל אשה זונה. יונתן תרגם ועלו לותה ודין הוא חד מן ח' דקריין לישן חד וחמיין לישן סגין בלישנא וסימנהון ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבוא אלי אנשים מזקני ישראל (יחזקאל סוף סימן י"ג) ויבוא אליה כבוא אל דהכא ויבוא אל הגוים אשר באו שם (יחזקאל ל"ו:כ') והנה עבדי דוד ויואב בא (שמואל ב ג':כ"ב) ואל אדמת ישראל לאיבוא (יחזקאל כ':ל"ז-ל"ח) בפסוק וברותי מכם המרדים. אך בה' לי אמר צדקות ועז

עדיו יבוא ויבשו (ישעיהו מ"ה:כ"ד) כי מצפון יבוא לה (ירמיהו נ"א:מ"ח) בפסוק ורננו על בבל ע"כ. וכן נמסר בריש פרשת שלח לך במ"ג ובלבול זה לערב מלין דכתיב יבוא עם ויבוא איני יודע מהו כי כבר נמסרו סוף פרשת שמיני עם י"ד יבוא דסבירין יבואו ובמסרה אחריתי חשיב נמי ויבא כל העם להברות את דוד (שמואל ב ג':ל"ה) ויבא כל העם לפני המלך (שמואל ב י"ט:ט') וכל ויבא העם דכותיה וחשיב נמי כי שכם בא כל ישראל דוילך רחבעם דמלכים (א' יב) ובד"ה אומר באו ובמסרה אחרת כ"י לא נמסר כי אם ז' מהנך דאמרן לעיל ואפיק מינייהו ויואב בא דלא דמי לאחריני וודאי דכולהו אתו לדרשא והיכא דאיכא למידרש דרשינן:

פסוק מה

משפט נאפות. מלא וא"ו תניינא והשני שבפסוק חסר ברוב מדוייקים והם ג' במ"ג והשלישי הוא לעיל בסי' ט"ז ושפטתיך משפטי נאפות:

פסוק מז

בניהם ובנותיהם. בספרי ספרד מלא וא"ו אחר נו"ן:

פסוק מח

ונוסרו. דגש בוא"ו ובסמ"ך ובמקצת ספרים כ"י אשכנזי' הוא"ו בקמץ ובספרדים בפתח והיא מלה מורכבת מנפעל והתפעל והספרים שהוא"ו בקמץ הם כמשפט הנפעל ואותם שבפתח כמשפט ההתפעל:

פסוק מט

ונתנו זמתכנה. בספרים המדוייקים אין דגש בנו"ן וכן נכון כמשפט נו"ן הנקבות וכמו שכתבתי לעיל ובסימן י"ג:

תשאינה. בספרים מדוייקים כ"י וגם בספרי הדפוס השי"ן בסגול והאל"ף והיו"ד נחות ורד"ק בפירושו כתב ומלת תשאינה בתנועת האל"ף בסגול והיו"ד למשך נראה שהוא קורא תשאינה וכ"כ בשרשים:

פרק כד

פסוק ב

כתוב לך. התי"ו בקמץ חטוף אעפ"י שהוא מלא וא"ו. והמסרה מנאו עם המלאים וא"ו בלישנא בקריאה ויש לתמוה למה לא נמנה ג"כ עם המלות שהם מלאים וא"ו ובקמץ חטוף הלא הם כתובים במ"ג אות וא"ו:

פסוק ד
כל נתח. ברוב ספרים שלנו הנו"ן בצירי וכתוב בשרשים שהנו"ן בסגו' ויש ספרים בצירי:

פסוק ה
גם בשלו. גם כתוב בלא וא"ו ונמסר עליו שהוא אחד מן ד' פסוקים שכתוב בהם וגם גם: **בשלו**. הבי"ת בקמץ לא בפתח:

פסוק ו
חלאתה בה. הה"א רפה על פי המסורת שהיתה ראויה להיות במפיק ולכן אין בבי"ת דגש שאין כאן דין מפיק והאחרים שבפרשה כלם במפיק במנהג ועיין שרשים שרש חלא:

פסוק י
והרקח המרקחה. ר' יונה כתב בס' הרקמה כי מצאו בס' ירושלמי בקמץ הה"א ואם כן יהיה מקור מבנין הפעל וכתב כי בספר בבלי מצאו פתח וכן מצאנוהו אנחנו בספרים מדוייקים והמסורת עליו לית ופתח ע"כ לשון רד"ק בשרשים:

פסוק יא
וחרה נחשתה. לית מלעיל ובסוף מס"ג איתא שטא חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה וזה א' מהם:

פסוק טז
עיניך במגפה. הבי"ת בשוא וי"ס בפתח:

פסוק יז
חבוש עליך. שלשה הם במקרא וסימנהון ביום חבש ה' את שבר עמו (ישעיהו ל':כ"ו) פארך חבוש עליך פניהם חבש בטמון ובאמת יש בלבול גדול במסורת ובספרים כ"י עד שאין שנים מהם מסכימים לדעת אחת ואף כל ס' בפני עצמו אין הפסוקים מכוונים למסרה הנכתבת בו כי במקצתם נמסר ב' חסר וחד מלא ומקצתם ב' מלא וחד חסר והריני כחבוש שאינו מתיר עצמו וכאשר לא יכולתי לסמוך על המסורת אמרתי לאחוז בספרים הטובים וללכת אחר הרוב מהם כמו שכתובים הפסוקים עד חבש ה' את שבר עמו ולכן כתבתי דישעיה ואיוב חסר ודיחזקאל מלא וכך היא המסרה באיוב מ':
ולא תעטה. בספרים כ"י מדוייקים ודפוסים ישנים העי"ן בשוא לבדו וכן לא תעטו שבסמוך:

פסוק כד
והיה יחזקאל. החי"ת בסגול:

פרק כה

פסוק ב
והנבא עליהם. כן כתיב עליהם לא אליהן:

פסוק ה
למרבץ צאן. המ"ם בחירק לא בפתח:

פסוק ו
מחאך יד ורקעך. בספר בעל הלשון ובספרים כ"י מדוייקים ודפוסים ישנים חי"ת מחאך וקו"ף ורקעך בשוא לבד:

שאטך. השי"ן בקמץ רחב והאל"ף נחה ועיין בס' ההרכבה ובלוית חן ש"ז פ"ח:

פסוק ז
לבז. לבז ק' וכן ת"י לביז וכן כתב רד"ק בפירוש ובעל מסורת המסורת במאמר א' מין ב':

פסוק ח
יען אמר. בדפוסים קדמונים ובספרים כ"י מדוייקים האל"ף בפתח לא בחטף סגול:

פסוק ט
הישימות. עיין מ"ש ביהושע סימן י"ב:

וקריתמה. וקריתימה ק':

פסוק יב
ויאשמו. האל"ף בשוא לבדו רד"ק:

אשום. ב' חד מלא וחד חסר הדין מלא ואידך אשם אשם סוף פרשת ויקרא חסר דהתם שוגג והכא מזיד:

פסוק יג
ודדנה. הה"א נוספת כי המלה מלעיל הטעם בדל"ת רד"ק:

פרק כו

פסוק א
ויהי בעשתי. חצי הספר. ובמסורת ירמיה סימן ל"ט בעשתי ג' וסימן ויהי בארבעים שנה דריש ס' דברים בעשתי עשרה שנה לצדקיהו בחדש הרביעי בעשתי עשרה שנה דצור דיחזקאל פלוגתא ע"כ. ובמסרה כ"י כתוב בעשתי דפלגיה דיחזקאל:

פסוק ד
ונתתי אותה. מלא וא"ו בספרים כתובי יד מדוייקים וכן נכון עפ"ה שכתבתי לעיל בסימן כ"ג:

פסוק ט
ומחי קבלו. הקו"ף בקמץ רחב לכן יש מאריך בס"ס והבי"ת בקמץ חטוף מפני דגשות הלמ"ד כמו קטני עבה (מלכים א' י"ב) מכלול דף ר"י ואין לנקדה בשוא קמץ כי אין דגש אחר שוא נע:
יתן בחמותיך. ומתחלפת חסר דחסר ומלא דמלא:

פסוק יא
עמך. העי"ן בפתח:

פסוק טו
הלא. י"ס שהוא מלא וא"ו ואל"ף לא דקדקו שזהו א' מן ח' חסרים בסיפרא וסי' נמסר בסי' י"ב במ"ג:
באנק. ס"א באנק האל"ף בשוא לבדו ובשאר ספרים בחטף סגול:
בהרג. י"ס שהבית בצירי וכ"כ רד"ק בפירוש ובשרשים וכ"נ שהוא כמו בעטף עולל ויונק ומשפטם בההרג בהעטף ובנפול בה' הבנין הוטלה תנועתה על ב' השמוש ועיין נימוק א"א בשרשים שרש הרג:

פסוק טז
וירדו. בס"ס הוא"ו בגעיא:

פסוק יז
נושבת מימים. יש נוקדין רפי ופותרין מיושבת מימים קדמונים ויש נוקדים דגש ופותרין מיושבת בחזקה על ידי ימים הסבובים לה וכן ת"י עכ"ל רש"י ז"ל וביאור דבריו כי ימים שהוא לשון יום היו"ד בקמץ ורפי אחריו כמשפט כמו ויהי מימים וילחמו דיפתח אבל ימים שהוא לשון ים היו"ד בפתח ודגש אחריו כמנהג אחר תנועה קטנה כמו ומלאו את המים בימים וכן הוא בספרים שלנו בפתח ודגש:

פסוק יח
יחרדו. בשוא החי"ת רד"ק:

פסוק כ
כחרבות. בספרים כ"י מדוייקים ודפוסים ישנים בכ"ף:

פסוק כא
ותבקשי. הוא"ו במאריך והתי"ו בחטף פתח רד"ק בפירושו ובמכלול דף ס"ג ובמקצת ספרים מצאתי התי"ו בשוא לבדו ועיין מ"ש בשפטים ה':

פרק כז

פסוק ב
שא על צר. חסר וא"ו שלא נמנה במסורת בפסוק של מעלה בכלל המלאים ועיין מה שכתבתי במלכים א' ה':

פסוק ג
הישבתי. יתיר יו"ד ובספרים כתובי יד ודפוסים ישנים חסר וא"ו אחר יו"ד וכן הוא במסורת פרשת מצורע וירמיה סימן מ"ח במנין החסרים:

פסוק ד
כללו. הלמ"ד בשוא לבדו כמנהגנו:

פסוק ה
ברושים משניר. בשי"ן שמאלית כמ"ש בסוף פרשת דברים:

פסוק ו
מאיי כִתִּים. במקצת ספרים כתוב כתים ואין שום קרי בחוץ ובס"א כתוב עליו בגליון נ"א כתיים כתיב כתים ק' ע"כ. ורד"ק כתב כתים ביו"ד אחת כתיב וקרי בשני יודין ביו"ד היחס וביו"ד הרבוי כתיים כמו אלהי העבריים:

פסוק ט
זקני גבל. במקצת ספרים קדמונים כ"י בקמץ וזהו דעת ר' יעקב בן אלעזר שכתב כי גבל ועמון תילים פ"ג פתח אבל זקני גבל קמץ ורד"ק כתב עליו בספר מכלול דף קצ"ט שמצא בספרים מדוייקים זקני גבל פתח והמסורת עליו לית פתח גבל ועמון קמץ והמסורת עליו לית קמץ וכן מצא בספר אכלה ואכלה גם במסרה רבתא ערך פתח נמנה באלפ"א ביתא מן חד וחד חד פתח וחד קמץ זקני גבל פתח גבל ועמון קמץ:

פסוק י
וכובע תלו בך. מלרע בשרשים והוא בכ"ף:

פסוק יא
במגדלותיך. יש ספרים חסר וא"ו:

פסוק יב
נתנו עזבוניך. כתב רד"ק בשרש עזב בעזבוניך נתנו וכל אשר בפ' ההיא עניינם ענין סחורה והזי"ן דגושה ע"כ. וכן מצאתי בספר א' קדמון כ"י ובשאר ספרים מדוייקים שלפני הזי"ן רפויה בכולם:

פסוק טו
והובנים. והבנים קרי בקמץ חטוף והוא חד מן מלין יתירין וא"ו וחטפין קמצים על פי כמסורת:

פסוק טז
וראמות. י"ס חסר וא"ו בתר מ"ה:

פסוק יט
מאוזל. בוא"ו עם דגש בזיי"ן:
נתנו. בדגש הנו"ן לתפארת הקריאה מפני ההפסק רד"ק ומסורת:

פסוק כ
דדן רכלתך. י"ת מן דדן מיתן סחורא נר' שהיה כתוב בספרו סחרתך כמו שתרגם למעלה על תרשיש סחרתך. וכן ארם סחרתך. דמשן סחרתך, דאם לא כן היה לו לתרגם תגרך כמו שתרגם למטה על כלמד רכלתך ובדפוס ויניציאה שנת רע"א יש הערה מחילוף זה אבל לא מצאתי כן לאחד מהספרים ואפשר לומר שאין התרגום חלוק מספרים שלנו שכן תרגם לקמן על וארזים במרכלתך סחורתיך וכן על ברב חכמתך ברכלתך תרגם בסגי חוכמתך ובסחורתך ואחרים כיוצא בהן ורוכל וסוחר תגרי איקרו:
לרכבה. שם ולפיכך הה"א בלא מפיק והוא חד מן י"א זוגים חד מפיק וחד לא מפיק ע"פ המסו':

פסוק כא
בכרים ואילם. דין הוא חד מן ג' דכתובים כן מלא יו"ד קדמא' וחסר יו"ד תניינא וסי' נמסר במסרה רבתא וכן מצאתי במקצת ספרים מדוייקים:

פסוק כב
ובכל אבן יקרה. במ"ג נמסר ע"ז ה' דמטעין בהון דסבירין וכל וכן נ"ל להגיה במסורת וכן נמסר בפ' משפטים ועיין עוד לקמן ובכל קהלך:

פסוק כד
במכללים. יש ספרים שהמ"ם בחירק וברובן בפתח וכן משמע במכלול דף רכ"ז במשקול מַפְעוּל:

ובגנזי ברמים. בספרי' כ"י חסר ו' אחר ר':
וארזים. בס"א כ"י קדמון הרי"ש בקמץ אולי זאת היתה גרסת יונתן שתרגם אעי הדסין וכמו שפי' דבריו רש"י ז"ל אך בשאר ספרים הרי"ש בשלש נקודות ופי' ר' יונה האל"ף תמורת החי"ת כמו חרוזים וכ"כ רד"ק ובמקצת ספרים נמסר עליו לית כוותיה מכאן ראיה שהוא בג' נקודות:

פסוק כו

במים רבים הביאוך. מתחלפת הבאוך חסר יו"ד:
השטים אותך. במקצת מדוייקים מלא וא"ו וכן במסרה גדולה נמנה עם המלאים בלשון נקבה:
שברך. הרי"ש בצירי:

פסוק כז

הונך. בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים הנו"ן בצירי לא בקמץ כמו שנמצא במקצת ספרי הדפוס:
וערבי. בס"ס הוא"ו בגעיא לא בעי"ן ובמקצת ספרים אינה בשום אות:
ובכל קהלך אשר בתוכך. בנביאים עם פי' הרי"א כתוב וכל קהלך וכן נראה מהתרגום אמנם בספרים אחרים כתוב ובכל וכן הוא במסורת עם ה' ובכל דמטעין בהון דסבירין וכל והתרגום פרושי קא מפרש:

פסוק כח

מגרשות. בכל ספרים כ"י מדוייקים ודפוסים ראשונים הרי"ש בחולם לא בשוא כמו שנקוד במקצת דפוסים אחרונים ובדפוס השרשים ומה שכתב רד"ק מגרשות בחולם על הרי"ש אמר ובין תבין מלשון השישים שכתב ומשקל אחר ירעשו מגרשות ותמהני מבעל הלשון שכתב מגרשות בקמץ ע"מ משפחה:

פסוק כט

וירדו. הוא"ו בגעיא בס"ס:

פסוק לא

קרחא. במקצת ספרים כ"י בה"א ועל פי הקמחי הוא באל"ף וכן כתב בעל הלשון ובמ"ג נמסר עליו לית כתיב אל"ף והוא חד מן מלין דכתיבין אל"ף בסוף תיבותא ע"כ. ודבר זה צריך עיון דבחילופין שלנו משמע דלמערבאי כתיב קרחה בה"א:

פסוק לב

בניהם. הנו"ן בחירק בפלס פריהם בפיהם מכלול דף קס"ה קצ"ו ושרשים שרש נהה:

פרק כח

פסוק ב
לנגיד. אין בגימ"ל דגש במדוייקים ובס"א כ"י כתוב לנגיד ולא יתכן לפי שהמסרה אומרת לית כוותיה ואלו לנגיד טובא הוו בקריא:
ואתה אדם ולא. בספרי' כ"י מדוייקים הגעיא בוא"ו לא בלמ"ד:

פסוק ג
חכם אתה מדנאל. חסר יו"ד והיא נקראת דגושה בתנועת הצירי ואף על פי שאינה כיו"ד ירושלם רד"ק במקצת ספרים כ"י כתוב בגליונם מדניאל קרי ועיין מ"ש לעיל סימן י"ד:

פסוק יב
חותם תכנית. בכל הספרים מדוייקים התי"ו בצירי ובמ"ג כתוב ב"א חותם ע"כ. ולא נמצא חילוף זה בחילופי ב"א וב"נ אולי זאת היתה גירסת יונתן שתרגם את דמי למנא דצורתא וגם בנביאים עם פירוש הריא"ה כתוב חותם וכ"נ מפירושו שכתב ולכן דמה אותו לתבנית החתום שבו יחתמו הדברי' לקיומם ע"כ. אמנם גירסת רש"י ורד"ק בצירי וליכא למינדא מינה:

פסוק יג
מסכתך. בכל ספרי כ"י מדוייקים הכ"ף שלאחר הסמ"ך רפויה וכ"ף אחרונה קמוצה:
וישפה. ס"א וישפה בצירי ובמקצת ספרים כ"י אין שום טעם ביו"ד אבל בס"ס יש מונח ועיין מ"ש בפרשת תצוה על מלה זו:
וברקת וזהב. בספרי כ"י מדוייקים אין בבי"ת מאריך ואף על פי כן קריאתו בקמץ רחב כמ"ש בפרשת תצוה על וישפה:
הבראך כוננו. במקצת ספרים כתובי יד ובדפוס ישן הרי"ש בשוא ובשאר ספרים פתח:

פסוק יד
את כרוב ממשח. חד מן ג' את לזכר וסימ' במסורת כאן ובפרשת בהעלתך:

פסוק טז
כרוב הסוכך. מתחלפת הסכך חסר וא"ו:

פסוק יח
מקדשיך. מלא יו"ד:

פסוק כה
אשר נפצו בם. יונתן גריס שם שתרגם דאיתבדרו לתמן ובקצת ספרים היה כתוב בראשונה שם ואחר כך הגיהו בם וכן ראיתי להיות מכח המסורת שבשופטים ב' נמסר סימן ו' פסוקים דאית בהון בם בם וזה א' מהם וכן הוא בהללי ובס"ס:

פרק כט

פסוק ב
מצרים כלה. במקצת ספרי הדפוס וגם בס"א כ"י נקוד כלה הלמ"ד בחולם אבל לדעת רד"ק הוא בקמץ וכן נמצא ברוב הספרים:

פסוק ד
חחיים. יתיר יו"ד ונקרא ביו"ד א' חחים וכצ"ל בחילופים למערבאי:

פסוק ז
בכפך. בכף קרי:

פסוק יח
גדלה אל צר. הספרים המתחלפים במלא וחסר:

פסוק יט
ובזז בזה. לית מפיק ה"א:

פרק ל

פסוק ד
ובאה חרב. מלרע שלא כמנהג:

פסוק ה
וכל הערב. בדפוס ישן מויניציאה ובנביאים עם פי' הרי"א כתוב כל הערב בלא וא"ו וטעות הוא:

פסוק יד
את פתרוס. בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים מלא וא"ו:

פסוק טז
תחיל. תחול קרי:

פסוק יז

ופי בסת. לית ותרתי מלין ורד"ק כתב תרתין מלין כתיבין וקריין מלה חדא ולדבריו קשה שלא נמנה במסורת ד"ה ב' ל"ד עם מלין דכתיבין תרין וקריין חד ובכמה ספרים חדא מלה כתיב:

פסוק יח

חשך היום. י"ת אייתי חשוך בימם משמע שהוא גורס חשך בשי"ן ימנית ובכל ספרים שלנו בשי"ן שמאלית וכן פי' רד"ק לשון מניעה כמו ולא חשך ממני מאומה ובמקרא גדולה כאן ובמ"ג כתוב חשך ז' בקריאה וסימ' נמסר בשמואל א' סוף סימן כ"ה ובשמואל כתוב וסימ' נמסר במסורה רבתא והסימן איננו בשום מקום ואני מצאתיו במסורת כ"י וזהו איננו גדול בבית הזה פרשת וישב וישמע דוד כי מת נבל (שמואל א כ"ה:ל"ט) ויתקע יואב בשופר (שמואל ב י"ח:ט"ז) ויאמר גחזי נער אלישע (מלכים ב ה':כ') מכה עמים בעבר' (ישעיהו י"ד:ו') ובתחפנחס חשך היום (דין). יפלס נתיב לאפו (תהילים ע"ח:נ') וכולם בשי"ן שמאלית מענין מניעה דאילו מענין חשך ומחשך איכא אחרינא בקריאה וקצת תימא על המאיר נתיב שהביא זה דיחזקאל בשני העניינים אולי עשה כן מפני התרגום:

היא ענן וכסנה. בכל ספרים כ"י כתוב וקרי היא ביו"ד וחירק לא כמו שנמצא בכמה ספרים מהדפוס שכתוב הוא בוא"ו וקרי בחירק שזה אינו מאותן דכתיבין הוא וקריין היא שסימנה מסור במ"ג תילים ע"ג:

פסוק כב

מידו:

פסוק כג

והפצותי את מצרים. ד' בסיפרא חד בסימן כ"ב וחד בסימן כ"ט וב' בסימן זה והספרים חלוקים ומתחלפים בכל הדברים אשר יפלו בזאת המלה ולפי מה שמצאתי בס"ס קדמאה מלא דמלא וכן נמסר עליו במ"ג ל' מלא תניינא חסר דחסר וכן נמסר עליו במ"ג לית חסר תליתאה ורביעאה חסר יו"ד ומלא וא"ו:

פסוק כה

תפלנה וידעו. בס"ס הוא"ו בגעיא:

ונטה אותו אל ארץ מצרים. בנביאים עם פירוש הרי"א על ארץ והוא טעות ואף רד"ק כתב אל ארץ מצרים כמו על:

פסוק כו
והפצותי. עמ"ש לעיל בסמוך:

פרק לא

פסוק ד
מים גדלוהו. במקצת ספרים גדלהו בג' נקודות:
סביבות מטעה. ברוב המדוייקים מלא וא"ו:
שלחה. קלה הלמ"ד כ"כ ר' יונה ורד"ק והוא חד מן ו' שלחה רפי' וסימנה נמסר במ"ג שמואל א' ט"ז:

פסוק ה
סרעפתיו. בכמה ספרי הדפוס סרעפתו כתיב בלא יו"ד הרבוי וקרי ביו"ד וכן כתב רד"ק ומלת פארתיו שבפסוק כתיב וקרי ביו"ד ולא כתב רד"ק על זה כלום ובכל ספרים כ"י מדוייקים חילוף הדברים סרעפתיו כתיב וקרי ביו"ד פארתו כתיב בלא יו"ד וקרי ביו"ד וכן נמצא במקצת ספרי הדפוס וכן נכון עפ"ה שנמנה מלת פארתו עם מלין החסרים יו"ד באמצע תיבותא ולא נמנה עמהם מלת סרעפתיו:
ותארכנה פארתו. פארתיו קרי כמ"ש לעיל בסמוך ורד"ק כתב האל"ף קודם לרי"ש וכ"כ על פארתיו שבפסוק הנמשך ועיין מ"ש למעלה בסימן י"ז:

פסוק ו
ובצלו ישבו. בס"א כ"י כתוב ישבו בקמץ היו"ד וכן נראה לפי משמעות הפסוק אך בכל שאר ספרים היו"ד בצירי וגם בס' דלעיל נכתב בצידו נ"ל ישבו מכח המסורת ע"כ. ואמת הדבר שזהו א' מן כ' ישבו עפ"ה וסימ' נסדר במ"ג פ' משפטי':

פסוק ז
וייף בגדלו. בחירק היו"ד הראשונה ונוח השניי' לקריאת ב"נ ולקריא' ב"א וייף בשוא הראשונה וחירק השניה וזהו דעת רבי יונה והאפודי וכן מצא רד"ק ברוב הספרים ובמקצתם בחירק הראשונה ושוא השנייה לב"א וזו היא הקריאה הנכונה לדעתו על משקל וישב. וכ"כ בשרשים ובמכלול דף קס"ט ובעל הלשון כתב וייף בגדלו י"ס יו"ד ראשונה חרוקה ושנייה שואית והם הרבים וי"ס בהפך ונחלקו הספרים על איזה מהם דעת ב"א ואיזה מהם דעת ב"נ עכ"ל. ולדבריו קשה שלא הזכיר כלל קריאת יו"ד ראשונה ונוח השנייה כמו שהוא בספרים שלנו וקשה גם כן לגירסת הספרים שנהגו כקריאת בן

נפתלי וי"ל דנהגו כן לתפארת הקריאה אמנם ראיתי ס"א כ"י שכתוב בפנים וייף ונכתב מבחוץ ב"נ וייף ואם כדבריו יפה עשו בספרים שלנו שכיוונו לדעת ב"א:

פסוק ח

עממהו. מ"ם ראשונ' בקמץ:

היו כפראותיו. כאן הרי"ש קודם לאל"ף רד"ק וברוב הספרים כ"י שלפני האל"ף קודם לרי"ש:

פסוק יא

ביד איל גוים. לבני ארץ ישראל חסר יו"ד ולבני בבל מלא וכן כתב רד"ק בפירוש ובשרשים ובדפוסים ישנים וספרים כ"י מדוייקים מלא יו"ד ויש לתמוה עליהם דאנן בחילופי המקרא לאו בתר בני בבל גרירינן ושמא עשו כן לסבה מן הסבות ועיין עוד מ"ש רד"ק בשרשים:

ברשעו. בכמה ספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים בכ"ף וכן פי' החכם אברבנל:

פסוק יב

ותשברנה פראתיו. בספרי הדפוס רי"ש קודם לאל"ף וכן מצאתי בס"א כ"י מדוייק ובכמה ספרים כ"י בהיפך וע' לעיל בסי' יז:

פסוק יג

ואל פראתיו. הרי"ש קודם לאלף רד"ק וברוב ספרים כ"י שבאו לידי בהפך:

פסוק יד

יעמדו אליהם. הא' בצירי רד"ק וי"ת כמו אליהם בשוא ופתח:

פסוק טו

ביום רדתו שאלה. בזה ובשנים אחרים שבסמוך יש מחלוקת בספרים כי בהרבה מהם כולם מלא וא"ו אמנם כפי המסרה שנמסר כאן ובפרשת וישב כולם חסרים:

האבלתי. בב"ר פ' ל"ג ר' יהודה בר' אמ' הובלתי כתיב והכי איתא בשמות רבה ריש פ' י"ד אבל בויקרא רבה פ' כ"ז ובריש במדבר רבה ובמדרש קהלת פסוק מי יודע רוח בני האדם לא גרסינן ליה:

פסוק יז

אתו ירדו. בנביאים עם פי' הריא"ה ירדו היו"ד בצירי ושבוש הוא:

פסוק יח

והורדת את עצי עדן. הה"א בשורק:

פרק לב

פסוק ב
בנהרותיך. בס"ס מלא וא"ו:
ותרפס. בכמה דפוסים כתוב ותרפש בשי"ן והמסרה חולקת עליהם שכן אומר ג' כתיבין שי"ן בלישנהון וסימן ברגל רפשון ודבתריה ומרפש רגליכם תשתינה (יחזקאל ל"ד:י"ט) מעין נרפש ומקור משחת (משלי כ"ה:כ"ו) שמעת מינה הדין כתיב בסמ"ך וכן הוא בספרים מדוייקים כ"י ודפוסים ישנים:

פסוק י
ביום מפלתך. במקצת ספרים כ"י מפלתך:

פסוק טז
הגוים תקוננה. בס"ס הנו"ן בצירי וכן חברו שבפ' ובספרים אחרים כ"י שניהם בסגול ועיין מכלול דף כ"ד:

פסוק כ
משכו. המסרה עליו לית וחטף ר"ל קמץ חטף ובמסרה אחרת כ"י לית וחד משכו וקחו לכם והלין תרתי מסראתא חד אורחא אית להו ולא פליגי אהדדי ועיין רד"ק בפי' ובשרשי' ומכלול ד' י"ט:

פסוק כא
ידברו. בספרים כ"י היו"ד בגעיא:
אלי גבורים. בכל ספרים שלנו חסר יו"ד בין אל"ף ללמ"ד והמסורת עליו לית חסר ועיין שרשים שרש איל:

פסוק כו
מחללי. כתב רד"ק שהלמ"ד בשוא ופתח וכבר כתבתי בריש פ' לך לך שזהו חילוף ספרים:

פסוק כז
עצמותם. בס"ס מלא וא"ו:

פסוק ל
מגבורתם. הגימ"ל רפה ומשפטה להדגש וכמוהו מבציר איבעזר (שופטים ח׳:ב׳) ר' יונה בספר הרקמה ורד"ק בפירוש ומכלול דף נ"א:

פסוק לא
על כל המונה. במקצת ספרים כ"י המונה וטעות הוא שזהו א' מן ד' דכתיבין בה"א כמו בוא"ו וסי' נמסר בהאי סיפרא סי' ל"ט במ"ג וכן שבפסוק הנמשך הוא אחד מהם:

פסוק לב
חתיתו. חתיתיו קרי:
והשכב. כתב רד"ק בשרשים במקצת ספרים בקמץ חטוף והשכב ובקצת הספרים בשורק ר"ל בשלש נקודות ובפירוש כתב הה"א בקבוץ שפתים וכן הוא בספרים שלנו:

פרק לג

פסוק ב
איש אחד מקציהם. רפויה הקו"ף רד"ק בפי' ושרשים וע"ש בהגהת הלוי:

פסוק ח
באמרי. אין קו למעלה:

פסוק י
ואתה בן אדם. השני רפוי כמו הראשון:

פסוק יב
ביום פשעו. כן כתוב בכל הספרים וכן במסורת פשעו ב' וחברו להגיד ליעקב פשעו (מיכה ג') אבל בשילהי פ"ק דקידושין בגמ' ובתוספתא גרסי' ביום רשעו וכן הובא בילקוט קהלת על פסוק וחוטא אחד יאבד טובה הרבה ובהרמב"ם פ' שלישי מהלכות תשובה והרי"ף והרא"ש פ"ק דר"ה וטעות חכמים הוא זה ובעל יפה מראה בפ"ק דפאה סי' כ"ד מייתי לה להך תוספתא והתם קאי שפיר פשעו:

פסוק יג
כל צדקתו. צדקתיו קרי:
לא תזכרנה. בספרים מדוייקים כ"י נו"ן ה"א בסוף תיבה וכן בדפוסים ראשונים:

פסוק טז
כל חטאתו. חטאתיו קרי:
וצדקה עשה חיו יחיה. במקצת ספרים כתוב חיה בה"א אמנם כפי המסורת שבסי' ג' הוא בוא"ו שזהו אחד מן ד' דכתיבין כן וכן שבפסוק הקודם לזה:

פסוק כא
לגלותנו. בס"ס ודפוסים ישנים אין יו"ד אחר התי"ו וכן במסורת כ"י ביחזקאל ריש סי' מ' לגלותנו ב' בקריא וחסר בא אלי הפליט. בעשרים וחמש:

פסוק כב
עד בוא אלי. מלא וא"ו ואל"ף וכן בכל המסרות במנין המלאים נמנו שנים מלאים בזה הפסוק:
נאלמת. בס"ס האל"ף בשוא לבדו:

פסוק כו
עשיתן תועבה. בנו"ן ע"פ המסורת:

פסוק כז
אם לא אשר בחרבות. הן רבים החילופים אשר אתנו במלה הזאת בס"א כ"י וגם בדפוס ישן הבי"ת בקמץ והחי"ת בחטף קמץ ובמקצת דפוסים הבי"ת בסגול והחי"ת בחטף סגול ואולם בדפוסים קדמונים וספרים כ"י מדוייקים הבי"ת בסגול והחי"ת בחטף קמץ:

פסוק לב
והנך. הה"א בחירק:

פרק לד

פסוק ב
ואמרת אליהם. במקצת הספרים מלא יו"ד וכן נכון עפ"ה כי אין זה במנין ז' חסרים בסיפרא וסי' נמסר בסי' טז במס"ג:
הוי רעי ישראל. בס"ס יש גלגל במלת הוי ושופר הפוך במלת רעי וכן בדפוסים ישנים:

פסוק ו
ישגו צאני. הגימ"ל דגושה כמשפט וכמוהו ואם כל עדת ישראל ישגו חברו:

פסוק ח
יען היות. הה"א בחטף סגול:

פסוק י
הרעים ודרשתי. בס"ס הוא"ו בגעיא:
תהיין. י"ס בנו"ן ה"א בסוף תיבה וטעות הוא שזהו א' מן הכתובים בנו"ן ארוכה והמסורה תבא עליהם ה' כתובים כן וסי' ביחזק' כ"ט:

פסוק יב
בתוך צאני. אין שום מתג במלת בתוך:
המקומת. ג' כתוב כן כמ"ש בשמואל ב' י"ז:

פסוק יד
ארעה אתם. חזינא בהאי תיבותא פלוגתא איכא מאן דכתב לה בקדמיתא חסר וא"ו ובתר הכי אוסיף עלה וא"ו ודחיק להו עלמא טובא להאי וא"ו ואיכא מאן דכתיב לה בקדמיתא מלא וא"ו ובתר הכי גריר לה ורווח לה עלמא לתי"ו וצ"ע במסרה גדולה:

פסוק יז
ואתנה. במקצת ספרים קדמונים התי"ו בסגול וכן נסמן עליו בגליון ובכמה ספרים בצירי ועיין לעיל סי' י"ג:

פסוק כא
תהדפו. התי"ו בסגול בכל הספרים לא בפתח כמו שראיתי בדפוס ישן:
תנגחו. הגימ"ל בדגש בכל ספרים כ"י:

פסוק כה
ביערים. במקצת ספרים כן כתיב וקרי וכן נראה שהוא דעת רד"ק שלא כתב עליו מאומה ובספרים אחרים ביעורים כתיב ביערים קרי:

פסוק כז
ונתן. אין מתג בנו"ן:
לבטח וידעו. בס"ס הוא"ו בגעיא:

פסוק לא
ואתן צאני. כן כתיב ואתן כמ"ש למעלה סי' י"ג צאן מרעיתי אדם אתה. חד מאלפא ביתא מן ב' ב' לא נסבין וא"ו בריש תיבותא ומטעין בהון:

פרק לה

פסוק ב
על הר שעיר. כן כתוב בכל ספרים על הר ובס"א כ"י שהיה כתוב בתחלה על נמחק ונכתב אח"כ אל וקלקול הוא זה דבישעיה נ"ו מני במסורת כל אל דסמיכי למלת הר ולית דין בגווייהו:

פסוק ו
ודם ירדפך אם לא דם שנאת ודם ירדפך. ב' בפסוק ושניהם בחטף קמץ לב"א ובשוא ופתח לב"נ כן כתב רד"ק בפי' ובמכלול דף כ"א ובשרשים והגהת לוית חן שער ו' פ' ה' ותמיהני על רוב ספרים שלנו שהם בשוא ופתח כב"נ אמנם בחילופי ב"א וב"נ שבדפוס וגם בכ"י לב"א ירדפך ב"נ ירדפך וחושש אני להם מחטאת:

פסוק ז
לשממה. במקצת ספרים כ"י כתוב לשממה ובמדוייקים לשממה השי"ן בחירק ובמאריך ומ"ם ראשונה בשוא וזהו דעת רד"ק שכתב בפירוש ובמכלול דף רט"ו שם בפלס שמלה שפחה ונמשך פ"א הפעל בטעם ע"כ. ובקצת ספרים מ"ם ראשונה בחטף פתח כמנהגה אחר אמאריך או בעבור שתי אותיות דומות:

פסוק ט
שממות עולם. בספרים מדוייקים השי"ן במאריך והמ"ם בשוא לבדו וכן משמע מדברי רד"ק שלא כתב עליו רק שנמשך פ"א הפעל בטעם ובספרים שהמ"ם בחטף פתח הוא מהטעמים שכתבתי למעלה:
תישבנה. תשובנה קרי:

פסוק יא
אשפטך. בהרבה ספרים כ"י ודפוסים ישנים הפ"א בשוא לבדו כדינו ועיין מכלול פתוחי אפקוד:

פסוק יב
וידעת. הוא"ו בגעיא בס"ס:
נאצותיך. בקמץ הנו"ן והאל"ף:
שממה. שממו קרי:

פרק לו

פסוק ג
להיותכם. אין ביו"ד מאריך:
ותעלו. בס"א כ"י העי"ן בקמץ כמנהג ובשאר ספרים בחטף פתח שלא כמנהג וכן כתב רד"ק ועיין מ"ש בד"ה ב' י"ג אצל אל תלחמו:

פסוק ד

ולחרבות השממות. בספרים כ"י מדוייקים כתוב ולחרבות בוא"ו בראשית המלה וכן הוא בדפוסים קדמונים ובמאיר נתיב וכן נראה מהתרגום:

השממות. ברוב ספרים כ"י המ"ם בצירי ושל דפוס בשוא וגם רד"ק כתב בצירי המ"ם במקצת ספרים ובמקצתם בשוא:

פסוק ה

ועל אדום כלא. המסורת עליו לית כתיב אל"ף וכתב רד"ק שהאל"ף במקום ה"א כמו והיה לכם לזרא ודומיהם רבים במכלול דף ק"י:

בשאט. י"ס בפתח אח"ף ורובן בקמץ:

פסוק ח

ואתה. בשני גרישין:

ענפכם. הפ"א בדגש ברוב הספרים:

ופריכם. בס"א כ"י הפ"א בחירק ובשאר ספרים בסגול וכן כתב רד"ק בשרשים שהוא בסגול ובפירוש כתב וי"ס בחירק:

ונעבדתם. בס"א כ"י ונעבדתם העי"ן בשוא לבדו והבית דגושה אך ברובן של ספרים העי"ן בחטף סגול:

פסוק יא

והיטבתי. בס"א כ"י נכתב בצדו מתחלפת והטיבתי ע"כ. וזהו דעת ב"נ בשני פשטין כמו שנראה בחילופים ומ"ש בחילופי הדפוס ב"א והסיכתי ב"נ והסיבתי שיבוש הוא וצ"ל והטיבתי ולענין מלוי או חיסור יו"ד אחר הה"א והטי"ת חילופים רבים נמצאים בספרים ובמסו' בסיפרא סי' ל"ג מני להדין עם מלין דחסרון יו"ד בלישנא הטבה ר"ל חסר יו"ד אחר הטי"ת:

מראשתיכם. הרי"ש בחירק ובשי"ן שמאלית:

פסוק יג

אדם אתי. את ק':

גויך. גוייך ק':

פסוק יד

וגויך. וגוייך ק':

פכשלי. תשכלי ק':

פסוק טו
וגויך. וגוייך ק' כולם יו"ד הרבים חסרה מהמכתב ונשארא במבטא כמו גוים לוים:
תכשלי. כן כתיב וק':

פסוק יז
אותה בדרכם. בבי"ת ושלמטה בסמוך בכ"ף:

פסוק יט
ואוץ אתם. במסורת חשיב ליה בהדי הנהו דחסרים וא"ו בסדר יחזקאל והספרים מתחלפים:

פסוק כ
ויבא אל הגוים. הא דתרגם יונתן ועלו לביני עממיא פירושא הוא כי ארתתיה בכמה דוכתי ובפתיחתא דחכימי דאיכה רבתי לא הוה צריך קרא למימר אלא ויבוא ואת אמר ויבא אלא כביכול הוא עצמו הה"ד ויבא אל הגוים וגו' ובמסורת סדר שלח לך חשיב ליה בהדי אחריני דכתיבין ויבא לשון יחיד וסבירין ויבאו לשון רבים וכתבתי לעיל סימן כ"ג:

פסוק כא
אשר חללהו. י"ס חללוהו:

פסוק כג
המחלל. הה"א סמוכה במאריך והמ"ם רפה:
בכם לעיניהם. בספר א' קדמון כ"י נכתב בגליון זה הלשון היה בהללי בכם ונתקן בהם ע"כ. ואין כן בספרים שלנו ובמלת לעיניהם יש מחלוקת בין ספרי הדפוס לכ"י. כי ברוב הדפוסים כתוב לעיניכם וברוב כ"י לעיניהם וכן תרגם יונתן וכן נראה לי עיקר בראיות המסורת חדא דבירמיה סימ' ט"ז נמסר סימן מן ח' לעיניכם ולית דין מנייהו ש"מ דהדין כתיב לעיניה' וכן הוא במאיר נתיב. עוד במסורת נמסר על זה לעיניהם ולית דין מנייהו ש"מ דהדין כתיב לעיניה' וכן הוא במאיר נתיב. עוד במסורת נמסר על זה לעיניהם כ"ד וסימ' נמסר בס' חקת התורה וכ"כ במסרה גדולה ואולם לא נמצא הסימן בספר הנזכר. וברוך ה' כי פקח את עיני ואראה סימן מסרה זו במקרא כ"י ביחזקאל סימן י"ב וזה מכללם וזו נסחה לעיניהם כ"ד וסימנהון ויאסר אותו לעיניהם (פ' מקץ) תועבת מצרים לעיניהם (פ' וארא) אל הסלע לעיניהם (פ' חקת) במים לעיניהם (פ' פנחס) וצויתה אוו לעיניהם (שם) ירטשו לעיניהם (ישעיהו י"ג:ט"ז) את ברוך לעיניהם (ירמיהו ל"ב:י"ג) תעגינה לעיניהם (יחזקאל ד':י"ב) עשה לך כלי גולם ב' בו (שם סימן י"ב) והוצאת כליך ב' בו (שם) לעיניהם חתר לך (שם) לעיניהם על כתף (שם) ירטשו לעיניהם (ישעיהו

י"ג:ט"ז) את ברוך לעיניהם (ירמיהו ל"ב:י"ג) תעגינה לעיניהם (יחזקאל ד':י"ב) עשה לך כלי גולה ב' בו (שם סימן י"ב) והוצאת כליך ב' בו (שם) לעיניהם חתר לך (שם) לעיניהם על כתף (שם) נשאתי לעיניהם (שם) ואעש למען שמי (שם סימן כ') ואעשה למען שמי (שם) והשיבתי את ידי (שם) ואתה בן אדם האנח (שם סי' כ"א) בהקדשי בכם לעיניהם (סימן ל"ו) והיו העצי' (סימן ל"ז) בהקדשי בך לעיניהם (סימן ל"ח) ואם נכלמו (סימן מ"ג) וצאצאיה' לעיניהם (איוב כ"א):

פסוק כד

ולקחתי אתכם מן הגוים. כן כתיב ומי שכתב מן כעמים אינו אלא טועה:

פסוק כה

מכל טמאותיכם. במקצת ספרים כתוב מכל ואין כן ברוב ספרי':

פסוק לג

(**מכל עונותיכם**. א"ה המסורת עליו ב' מלא עונותיכם הטואלה (ירמיה ה') והכי נמי התם נמסר ב' וכתבתי דברי אלה לפי שראיתי בקצת ספרים מדוייקים שהוא חסר ולפי מה שכתבתי ראוי להיות מלא דהא ודאי גם שם בירמיה חשיב ב' ור"ל מלאים דאי עונותיכם גרידא קא חשיב הא שבעה הוו ותרי בעונותיכם וכולם חסרים בר בן שנים אלו אלא ודאי כדאמרן ע"כ):

ונבנו החרבות. הה"א בסגול והחי"ת בקמץ חטף והרי"ש בקמץ רד"ק:

פסוק לה

הלזו. בחילופים שלפנינו לב"א הלזו בפשט האחרון לבד ולב"נ בשני פשטין ורד"ק כתב בהפך בשרש לז וכ"כ הלוית חן שער ט' פ' ז' וכל הספרים הם כדבריהם וכב"א:

והערים החרבות. בצירי הרי"ש רד"ק:

והנשמות. הה"א במאריך והנו"ן רפה במקצת מדוייקים ובקצת ספרים דגושה:

פסוק לח

כצאן קדשים. בקמץ רחב כמ"ש בס' תצוה סימן כ"ט:

החרבות. בצירי הרי"ש רד"ק:

פרק לז

פסוק א

ויוציאני. ד' הם בסיפרא וזהו הראשון והב' בריש סי' מ"ב והג' בס"ס מ"ו והד' בריש סי' מ"ז והספרים מתחלפים במילוי וחיסור וא"ו ויו"ד בכל הצדדים שאפשר להיות עד

שאין שנים מהם מסכימים לגירסא א' ואין בי להכריע ביניהם לבד זה מצאתי במקצת ספרים שנמסר באיזה מקום ג' מלא ולא סיימו וכאשר ראיתי שאין לסמוך עליהם בחרתי לנטות אחרי רוב הנסחאות של כאו"א בפ"ע ומצאתי הרביעי מלא וא"ו וחסר יו"ד וג' הראשונים מלא וא"ו ויו"ד:

פסוק ו

והעלתי. בס"ס הוא"ו בגעיא וחסר יו"ד אחר למ"ד:

פסוק ז

ותקרבו עצמות עצם אל עצמו. עיין מ"ש בפ' ויצא על ויחמנה בצאן:

פסוק יב

והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. בירושלמי פ' בתרא דכלאים יהיב טעמא לקבורת יעקב אבינו בא"י דכתיב אתהלך לפני ה' ברצות החיים ארץ שמתיה חיין תחלה לימות המשיח ומה טעם נותן נשמה לעם עליה ופריך אלא מעתה רבותינו שבגולה הפסידו אמר ר' סימאי מחליד (פי' נוקב) הקב"ה לפניהם את הארץ והן מתגלגלים כנודות וכיון שהן מגיעים לא"י נפשן חוזרות עליהן ומה טעם והנחתי אתכם על אדמת ישראל ונתתי רוחי בכם וחייתם עד כאן. ואע"פ שפסוק זה לא מצינו הוא מורכב משני פסוקים כתוב אחד אומר והבאתי אתכם אל אדמת ישראל ובתר הכי כתיב ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם ונקט הכי כדי לקצר הכתובים כדאשכחן בכמה דוכתי וכמו שאכתוב בדברי הימים א' ה' ע"ש:

פסוק טז

וכתב עליו ליהודה. ברוב הספרים חסר וכן נכון כמו שאומר בסמוך:

ולבני ישראל חברו. חבריו ק' ובב"ר פ' צ"ב פסוק ויקרא יעקב לבניו רבנן אמרי צוה אותן על המחלוקת אמר להון תהון כולכון אסיפה א' הה"ד ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל וגו' חברו כתיב ועשו בני ישראל אגודה א' התקינו עצמיכם לגאולה ומה כתיב אחריו ועשיתי אתם לגוי אחד וגו':

וכתוב עליו ליוסף. בספ' מדוייקים מלא וכן נכון כי זה הוא א' מן ה' בלישנא מלא וסי' נמסר במ"ג ריש סימן כ"ד דהאי סיפרא:

וכל בית ישראל חברו. חבריו ק':

פסוק יז

וקרב אתם. צווי מן הדגוש ובא בפתח הרי"ש כמו פלג לשונם והקו"ף קמוצה בעבור הרי"ש שאינה מקבלת דגש:

פסוק יט
ושבטי ישראל חברו. חבריו ק':

פסוק כא
וקבצתי אתם מסביב. חסר וא"ו:

והבאתי אותה. מלא כך מצאתי במקצת מדוייקים וכן ראויים עפ"ה:

פסוק כב
ועשיתי אתם. הספרים מתחלפים ובמ"ג לא בא במנין החסרים וכן והושעתי אתם שבסמוך:

ולא יהיה. יהיו ק' ועיין מ"ש ביהושע ט"ו:

ולא יחצו. מלעיל:

פסוק כג
מכל מושבתיהם. י"ס מכל:

פסוק כד
ובמשפטי ילכו. הלמ"ד בצירי:

וחקותי ישמרו. כפי המסורת דפרשת תולדת יצחק וירמיה סי' מ"ד זהו מלא וא"ו אחר קו"ף וכן נמצא במקצת ספרים:

פרק לח

פסוק ב
ותבל והנבא. ברוב ספרים מדוייקים חסר וא"ו וכן אותו שבפסוק הנמשך ויש ספרים שניהם מלאים:

פסוק ז
והכן לך. בספרים כ"י לך ולא דקדק כי זהו אחד מן י' לך זקפין בקריאה עפ"ה:

וכל קהלך. ברוב הספרים חסר יו"ד אחר למ"ד וחילוף זה הוא ג"כ על הקהלת קהלך שבסמוך:

פסוק ט
כשואה. יש ספרים חסר וא"ו:

פסוק טז
והבאותיך. יש חילופים בספרים ובמקצת מדוייקים חסר יו"ד אחר הבי"ת וכן חברו שבפרשה הנמשכת והם ב' בסיפרא:

פסוק כ
ורעשו. בלא מאריכים:

פסוק כב
אלגבישׁ. בספרים שלנו חדא מלה כתיב ובשרשים שרש גבש כתב כי הוא שתי מלות במקצת ספרים המדוייקים ובמקצתם ימצא מלה אחת ועיין לעיל סי' י"ג:

פרק לט

פסוק ב
והבאותיך. רבים החילופים הנמצאים בספרים ועיין מה שכתבתי בפ' שלמעלה:
והבאותיך על הרי ישראל. בספר אחד ישן כתוב אל הרי וגם בדפוס ישן מויניציאה יש הערה מחילוף זה אמנם בשאר ספרים כתוב על וכן יש להוכיח מהמסרה שאמרה אל הרי ה' בקריאה וסי' נמסר ביחזקאל סי' ו' וסי' ל"ד ואין זה ממנינם:

פסוק ג
שמאולך. בספרים מדוייקים כ"י מלא וא"ו ואל"ף וכן בדפוסים ישנים:

פסוק ט
ויצאו. הוא"ו בגעיא בס"ס:

פסוק יא
המונה. חד מן ד' דכתיבין ה' בקריאה במקום וא"ו:

פסוק טו
עד קברו. במקצת ספרים כ"י הקו"ף במאריך וכן בדפוס ישן:

פסוק טז
וטהרו הארץ. פירש רש"י משמע שהיה כתוב בספרו בארץ בבי"ת וכן בדפוס ישן מויניציאה נכתב כן בגליון ולא ראיתי כן בשום ספר:

פסוק יח
תשתו אילים. בשני יודין ובס"א כ"י כתבו ואילים בוא"ו ולא נמצא כן בשאר ספרים:

פסוק כה
שבית. שבות ק':
וקנאתי. הנו"ן בצירי:

פסוק כח
בהגלותי. בלא דגש בגימ"ל:

וכנסתים על אדמתם. ברוב ספרי הדפוס אחרוני' כתוב אל אדמתם וכתב עליו במדפיס במקרא גדולה אל יפה וכך דינו כי לא נמנה במסרה כי אם ד' על אדמתם בסיפרא וזה לא נמנה מכללם ומטעי ביה ספרי עכ"ל. ומסרה זו כתובה ביחזקאל סימן ל"ו וסימן בקבצי את בית ישראל וגו' על אדמתם (יחזקאל כ"ח:כ"ה) ונתן עץ השדה את פריו וגו' והיו על אדמתם (שם סימן ל"ד) בית ישראל ישבים על אדמתם (סימן ל"ו) בשבתם על אדמתם (סימן ל"ט) ובכל ספרים כ"י שראיתי וגם בדפוסים ראשונים אף זה כתוב על ובקצתה נמסר עליו ד' בסיפרא ותימא דאם כן הוו להו חמשה וכן במאיר נתיב כולם כתובים על:

פרק מ

פסוק א

לגלותנו. ב' חסר יו"ד כמ"ש בסימן ל"ג:

פסוק ד

הראותכה. כתוב בה"א אחר הכ"ף ועיין מ"ש בחגי סימן א':

הבאתה. במקצת ספרים חסר ה"א תראה ורד"ק כתבו בה"א:

פסוק ו

במעלתו. במעלתיו ק':

פסוק ז

מאצל אנה. במקצת ספרים חסר וא"ו וכן במסורת כל צורת הבית חסר בר מן ה' מלאים וסי' נמסר במ"ג ואין זה מהם:

פסוק ט

ואילו. ואיליו ק' ובמקצת ספרים חסר יו"ד בין אל"ף ללמ"ד בכתיב ובקרי:

פסוק י

שלשה מפה וגו'. קדמאה ותניינא ותליתאה שבפסוק כתיב מפה בה"א ורביעאה בוא"ו וכן ראויים על פי המסורת כמו שנמסר במ"ג בסי' זה וכן כתבם רד"ק וזולת זה שבוש:

פסוק יב

וגבול לפני התאות אמה אחת ואמה אחת גבול מפה והתא ו' אמות מפו ושש אמות מפו. קדמאה דפסוק בה"א על פי המסורת ושנים אחרונים בוא"ו וכן ראיתי במקצת ספרים המדוייקים:

פסוק יד
ואל איל החצר. בכל ספרים כ"י שלפני וגם בדפוסים ישנים כתוב איל בצירי האל"ף והיו"ד נחה לא כמ"ש בכמה דפוסים איל:

פסוק טו
היאתון. האיתון ק':

פסוק טז
סביב לפנימה. אין בפ"א דגש:
תמרים. המ"ם רפה וכן כולם:

פסוק יז
לשכות ורצפה וגו' אל הרצפה. בספרים כ"י מדוייקי' ודפוסי' ישנים הרי"ש במאריך והצד"י בשוא לבד והפ"א רפה ובקצת ספרים הצד"י בחטף פתח כמ"ש על רצפת דמגילת אסתר וזה תלוי במנהג הנסחאות בבא מאריך עם החירק וכן והרצפה הרצפה שבפסוק הסמוך ובריס מ"ב וד"ה ב' ז' אבל ובידו רצפה דישעי' ו' הפ"א דגושה בכל הספרי' ולפ"ז יהי' הפרש זה ביניה' שלשון גחלת בדגש ולשון רצפת אבנים בקרקע רפי:

פסוק יט
השער התחתונה. מלעיל הטעם בתי"ו וההה"א נוספת רד"ק בפי' ושרשים וזהו מה שנמנה בסוף מ"ג בשטא חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה וצריך להגיה שם ל' הפסוק:

פסוק כא
ותאו. ותאיו ק':
ג' מפו וג' מפו. שניהם כתובים בוא"ו רד"ק גם לא נמנו במסורת עם י"א דכתיבין ה"א בצורת הבית:
ואילו. ואיליו ק' וביו"ד בתר אל"ף בספרים מדוייקים:
ואלמו. ואלמיו ק' ובמקצת ספרים מלא יו"ד בתר אל"ף כתיב:

פסוק כב
וחלונו. וחלוניו ק':
ואילמו. ואילמיו ק':
ותימרו. ותימריו ק' וי"ס חסר יו"ד בתר תי"ו ועיין מ"ש ביואל ג':
ואילמו. ואלמיו ק' ובמקצת ספרים מלא יו"ד בתר אל"ף כתיב:
וחלונו. וחלוניו ק':
ואילמו. ואילמיו ק':

ותימרו. ותימריו ק' וי"ס חסר יו"ד בתר תי"ו ועיין מ"ש ביואל ג':
ואילמו. ואילמיו ק':

פסוק כד
ומדד אילו. אילין ק':
ואילמו. ואילמיו ק':

פסוק כה
לו ולאילמו. ולאילמיו ק':

פסוק כו
עלותו. עלותיו ק':
ואלמו. ואלמיו ק':
ותמרים לו אחד מפו ואחד מפו. שניהם כתובים בוא"ו שלא נמנו במסורת עם הכתובים בה"א וכן כתב רד"ק:
אל אילו. אליו ק':

פסוק כט
ותאו. ותאיו ק':
ואילו. ואיליו ק':
ואלמו. ואלמיו ק':
ולאלמו. ולאלמיו ק':

פסוק לא
ואילמו אל חצר. ואילמיו ק':
ותמרים אל אילו. אילין ק':
שמנה מעלו. מעליו ק':

פסוק לג
ותאו. ותאיו ק':
ואלו. ואליו ק':
ואלמו. ואלמיו ק':
ולאלמו. ולאלמיו ק':

פסוק לד
ואלמו לחצר. ואלמיו ק':
ותמרים אל אילו. אילין ק':

מפו ומפו. שניהם בוא"ו:

מעלו. מעליו ק':

פסוק לו

תאו. תאיו ק':

אלו. אליו ק':

ואלמו. ואלמיו ק':

פסוק לז

ואילו לחצר החיצונה. ואיליו ק':

ותמרים אל אילו. אליו ק':

מפו ומפו. שניהם בוא"ו:

ושמנה מעלות מעלו. מעליו ק':

פסוק לח

ולשכה. כן כתוב:

פסוק לט

ובאלם השער שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות מפה. הראשון בוא"ו והשני בה"א רד"ק ומסורת:

פסוק מא

ארבעה שלחנות מפה וארבעה שלחנות מפה. שניהם בה"א על פי המסורת:

פסוק מג

והשפתים. יש ספרים שהה"א בלא מאריך והשי"ן דגושה ובספרי ספרד המדוייקים הה"א במאריך והשי"ן בלא דגש:

בשר הקרבן. בהעמדת קמץ הקו"ף בגעיא וברפיון הבי"ת מפני ששוא הריש נע מפני העמדת הקמץ לפיכך נרפתה הבי"ת בפלס הדרבן וכן קבלנו קריאתו ולא שמענו ולא ראינו בו מחלוקת אלא שר' יונה כתבו בחטיפות הקו"ף ורפיות הבית כן כתב רד"ק בפירוש ומכלול דף קפ"ח ושרשים. גם אני ראיתי במקצת ספרים בלא מאריך בקו"ף כדעת ר' יונה ועיין מה שכתבתי בפרשת תצוה על וישפה ובסוף מאמר המאריך:

פסוק מד

לשכות שרים. הלמ"ד במאריך בספרים מדוייקים וכך הם בסי' מ"ב:

פסוק מח

וימד אל אלה. לית חסר יו"ד באולמא:

חמש אמות מפה וחמש אמות מפה. שניהם בה"א ושנים האחרים שבפסוק בוא"ו רד"ק ומסורת:

פסוק מט

אחד מפה ואחד מפה. שניהם כתובים בה"א רד"ק ומסורת דילן וכן מצאתים במסורת כתיבת יד י"א כתיבין ה"א כמו שנמסר במסורת הדפוס:

פרק מא

פסוק א

ויביאני אל ההיכל וימד את האילים שש אמות רחב מפו ושש אמות רחב מפו. שניהם בוא"ו בספרים מדוייקים וכן דינם מכח המסורות:

פסוק ב

ורחב הפתח עשר אמות וכתפות הפתח חמש אמות מפו וחמש אמות מפו. שניהם כתובים בוא"ו:

פסוק ו

צלע. אל צלע מלרע וקמוצים וכן כולם שבענין שרשים ועיין מה שכתבתי בפרשת בראשית על ויבן ה' אלהים את הצלע:

פסוק ז

ורחבה ונסבה. שני הואוי"ן בגעיא במדוייקים:

פסוק ח

מיסדות. מוסדות ק':

מלו הקנה. בס"א ישן כתוב בוא"ו ונכתב בצדו נ"א מלא וגם אני מצאתיו באל"ף בדפוס ישן ובספרים אחרים בוא"ו וכ"כ רד"ק בשרשים בוא"ו במקום אל"ף:

פסוק יב

וקיר הבנין חמש אמות. בספרים מדוייקים כ"י המאריך בחי"ת וכיוצא בזה בסוף פרשה ויקהל ע"ש:

פסוק טו

ואתוקיהא. ואתיקיהא קרי במסורת ריש פרשת שלח לך חשיב ליה מלין דכתיבין אל"ף בסוף תיבותא ולא קריין:

מפו ומפו. שניהם בוא"ו:

פסוק טז
שחיף. עץ סביב בספרים מדוייקים בכ"י שחיף בשי"ן שמאלית וגם רד"ק הביאו בשרש בפני עצמו לפי שאינו בשרש אחר שהביא בשי"ן ימנית וראיתי ג"כ לבעל הלשון ולבעל מאיר נתיב שכתבו בפירוש שזהו בסי"ן ואין לספק בזה שכן המסרה מעידה עליו בהושע ב' שכתוב בשי"ן וקרי בסמ"ך:
עד החלונות. מלא דמלא והחלנות מכסות חסר וא"ו קדמא' כן מצאתי בספרים מדוייקים כ"י וכן הם לפי המסורת:

פסוק יח
ותמרים ותמרה. המ"ם בלא דגש בספרים מדוייקים כ"י כמו שכתבתי למעלה:

פסוק יט
אל התמרה מפו ופני כפיר אל התמרה מפו. התוי"ן במאריך והמ"ם רפה בספרים כ"י מדוייקים ושנים מפו שבפסוק כתובים בוא"ו:

פסוק כ
והתמרים עשויה וקיר ההיכל. חד מן ט"ו נקודות שבמקרא:

פסוק כד
שתים מוסבות דלתות שתים. כן בהללי אבל בס"ס שתים שתים בשני פשטין:

פסוק כה
כרובים ותמרים. התי"ו במאריך במקצת ספרים:

פסוק כו
ותמרים מפו ומפו. שניהם כתובים בוא"ו:
והעבים. הבי"ת דגושה:

פרק מב

פסוק א
ויוציאני. עיין מה שכתבתי בריש סימן ל"ז:
ויבאני אל הלשכה. על זה ועל ויבאני אל אלם הבית שבסוף פרש' שלמעלה נמסר ב' חסר:

פסוק ג
ונגד רצפה. עיין מ"ש לעיל סימן מ':
בשלשים. הלמ"ד בחיר"ק:

פסוק ה
כי יוכלו אתיקים. היו"ד בחולם וכתוב בוא"ו במקום אל"ף ויש ספרים שכתבו בגליון יאכלו קרי:

מהתחתנות. בלא מאריך בתי"ו וכן בפסוק הסמוך:

פסוק ח
והנה על פני ההיכל. בכל הספרי כתיב על פני ונראה שכן צריך להגיה בחילופים למערבאי ויש לזה הוכחה מהמסרה בפ' משפטים משכתבתי זה עיינתי אח"כ בחילופי שבדפוס ויניציא' שנת רפ"ו ושם כתוב למערבאי על פני למדנחאי אל פני וזו היא באמת הגירס' הישרה וגירסא ראשונה שהיתה לפני משנת ש"ט משובשת בלי ספק:

פסוק ט
ומתחתם לשכות. ומתחת הלשכות קרי וזו היא אחת מן שלש תיבות שהראשונה לוקחת מן האחרונה וסימ' מסרתי בשמואל ב' ה':

המבוא. המביא קרי:

פסוק יא
ודרך לפניהם. במ"ם לא בנו"ן:

פסוק יב
בפני הגדרת. הגימ"ל בדגש:

פסוק יג
לשכות הצפון לשכות הדרום וגו' לשכות הקדש. כן כתובים כלם:

פסוק יד
ילבשו. ולבשו קרי:

וקרבו. הקו"ף במאריך בקצת ספרים:

פסוק טז
בקנה המדה. אין בקו"ף דגש:

חמש אמות. מאות קרי:

פסוק כ
חומה לו. לית מלעיל ונמנה בסוף מסרה גדולה בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה:

פרק מג

פסוק א
ואפל אל פני. כן כתיב אל פני וכ"כ רד"ק. ועיין למטה בסי' מ"ד. ומלת ואפל חסר וא"ו אחר פ"א:

פסוק ה
והנה מלא כבוד ה' הבית. בספר אחד כתיבת יד בדפוס ישן כתוב את הבית ובספרים אחרים אין בהם מלת את:

פסוק י
אתה בן אדם. כל סיפרא ואתה בר מן דין:

פסוק יא
ומובאיו. אין לו חבר במקרא והיה ראוי להיות וּמְבוֹאיו אולי היה כן בעבור היותו סמוך למלת ומצאיו וכמוהו ופן אורש וגנבתי ותפשתי (משלי ל':ט') כ"כ הראב"ע בס' מאזנים ע"ש דף ר"כ:

וכל צורתו. צורתיו ק':

וכל צורתו. צורתיו ק':

וכל תורתו. תורתיו קרי:

פסוק יב
קדש קדשים. אין בקו"פ מאריך בספרים מדוייקים:

פסוק טו
ומהאראיל. ומהאריאל ק':

פסוק טז
והאראיל. והאריאל קרי:

פסוק יז
והגבול. בדגש הגימ"ל:

והחיק לה. במקצת ספרים יש מאריך בה"א ובקצתם בחי"ת ויש ספרים בה"א ובחי"ת ומהן בלא כלום ומהנראה בחילופים לבן אשר המאריך בחי"ת ולב"נ בה"א:

פסוק כ
ונתתה על ארבע. בשתי מקראות ישנות כתיבי יד כתוב אל ארבע וכן הוא בפירוש רש"י אבל בספרי ספרד כתוב על:

קרנתיו. במדוייקים חסר וא"ו:

פסוק כד
והקבתם. התי"ו בקמץ:

פסוק כו
שבעת ימים יכפרו. בכל ספרים כתובי יד שלפני כתוב יכפרו ביו"ד ואין כאן קרי וכתיב כלל וכן הוא במקצת ספרי הדפוס אך בכמה דפוסים כתיב וכפרו בוא"ו וקרי יכפרו ביו"ד וכ"כ רד"ק וכפרו כתיב וקרי יכפרו ביו"ד וגירס' ראשונה נראית לי עיקר יען לא נמנה זה עם מלין דכתיבין וא"ו בריש תיבותא וקריין יו"ד וסי' נמסר במ"ג ר"ס י"א דספר משלי שוב מצאתי שזהו מן המחלוקת שבין מערבאי למדנחאי. למדנחאי וכפרו כתיב יכפרו קרי ולמערבא כתבי יכפרו וכבר כתבנו רבות פעמים דבתר מערבאי אזלינן בחילופי קריא:
ומלאו ידו. ידיו קרי:

פסוק כז
ורצאתי. כתוב באל"ף במקום יו"ד:

פרק מד

פסוק א
וישב חתי וגו'. כאן תחלת הפרשה:

פסוק ג
נשיא הוא. הטעם בנו"ן בספרים מדוייקים ובמקף בין שתי המלות:
ישב בו. המאריך ביו"ד:
לאכול לחם. חד מן מלין יתירין וא"ו וחטפין קמצין עפה"מ:

פסוק ד
ואפל אל פני. י"ס שכתבו על פני והם המעט מכל האחרים שכתוב אל וגם במסורת נמס' ע"ז ועל חברו שלמעלה בפרשה הקודמת ב' למימרא דכי הדדי נינהו:

פסוק ה
ולכל תורתו. תורתיו קרי:

פסוק ו
מכל תועבותיכם. במדוייקים מלא וא"ו גם בתר בי"ת כחברו שבסמוך:

פסוק ט
וערל בשר לא יבוא. במסורת סוף פ' שמיני מונה זה עם י"ד דסבירין יביאו וקרינן יבוא:

פסוק יא
ומשרתים. בס"ס הוא"ו במאריך:

פסוק יב
ישרתו אותם. במדוייקים מלא וא"ו גם לא נמנה במ"ג עם החסרים:

פסוק יג
קדשי הקדשים. הקו"ף בחטף קמ"ץ:

פסוק יד
יעשה בו. והכהנים הלוים בני צדוק. במקצת ספרי הדפוס יש פיסקא באמצע פסוק בין והכהנים הלוים ובספרים כ"י הפיסקא היא קודם והכהנים וכ"כ בעל אור תורה כי בס"ס אין פיסקא זו באמצע פסוק:

פסוק יט
ובצאתם. בתלשא. (א"ה מצאתי חילופי גרסאות במלת משרתם אי חסר או מלא ולפי מקראות מדוייקות הנמצאות לפני נכון להיות חסר):
בלשכת. הלמ"ד במאריך והשי"ן בשוא לבדו והכ"ף רפה:

פסוק כב
כי אם בתולת. י"ס מלא דמלא וי"ס חסר וא"ו קדמה ומלא וא"ו תניינא ועיין במסורת תילים מזמור קמ"ח:

פסוק כד
לשפט. למשפט קרי:
ושפטהו. ישפטהו קרי:

פסוק כה
ואל מת אדם לא יבוא. חד מן י"ד דסבירין יבואו וקרינן יבוא וסי' במ"ג סוף שמיני ויונתן שתרגם לא ייעלון אזיל למשמעותיה קרא למאי דסבירין והכי אורחיה ברוב דוכתי:

פסוק כח
להם לנחלה. בס"ס הלמ"ד בגעיא:

פסוק ל
בכורי. מלעיל שהקדמא בכ"ף:
כל. רפי:

וכל- תרומת כל. חלוקים הספרים זה מזה ובקצתן כתוב וכל תרומות כל וקא שכיחן ספרי טפי מן תלת מאה שנין דאית בהון פלוגתא הדא ועד כען בדוכתא קיימא:
עריסותיכם. הרבה חילוקים יש בספרים והמסורת אומרת שהוא מלא דמלא:

פרק מה

פסוק א
עשרה אלף. מלעיל הטעם בסי"ן:

פסוק ב
מרבע. בספרים ישנים כ"י ומהדפוס הבי"ת בפתח:

פסוק ג
חמש. חמשה קרי:
קדשים. אין בקו"ף מאריך בספרים כ"י וגם במקצת דפוסים:

פסוק ד
מקום לבתים. במקצת ספרים כתיבת יד לבתים הלמ"ד בפתח ובספר אחר כתיב לבתים ונכתב בצדו נראה לי לבתים מכח המסורת:

פסוק ה
יהיה. והיה קרי:

פסוק י
יהי לכם. כן כתיב במדוייקים יהי לא יהיה:

פסוק יא
מעשר החמר. וכן מעשר הבת שבסמוך העי"ן בשוא פשוט בשניהם ובנחמיה יו"ד ארחיב הדבור בזה הענין בעזרת האל:

פסוק יז
ובחדשים ובשבתות בכל. בנביאים עם פירוש הריא"ז כתוב ובחדשים ובמעדים ובשבתות ובכל ואיש שוגה ופתי היה מי שכתב כן:

פסוק כא
חג שבעות. כן כתיב מלא וא"ו תניינא עיין מסורת ירמיה ה':

פסוק כג
תמימה ליום. כל תמימם דבעירא חסר יו"ד בתראה בר מן א' ואיל מן הצאן תמימים יעשו לעיל סימן מ"ג:

פרק מו

פסוק ו
וביום החדש פר בן בקר תמימם. במקצת ספרים כ"י כתוב תמים ותרגמו בר תורי שלים וכן הוא במאיר נתיב וה"ג במנחו' פ' התכלת הובא בילקוט פ' פינחס ובקרית ספר פ' ח' מהלכו' תמידים ומוספים ורש"י נמי בפי' המקרא ס"ס דלעיל הכי נקיט לי' לקרא והתם במנחו' דרשינן פר מה ת"ל לפי שנא' בתורה ובראשי חדשיכם פרים בני בקר שנים מנין שאם לא מצא שנים שמביא א' ת"ל פר ורד"ק גריס תמימים וכתב על דרש זה שלפיכך אמר תמימה לשון רבים אע"פ שאמר פר לשון יחיד שאם מצא שנים יביא שנים כמ"ש בתורה וקודם לכן כתב אמר פר יחיד ואמר תמימים רבים יש מפרשים שיהיה הפר ואמו תמימים וזה חדוש עכ"ל בפירושו. וכ"כ בשרש תמם ובמכלול דף י"ד וכ"כ החכם רבי יונה בספר הרקמה שער מ"ה ששמשו בו בחסרון שלשון הכתוב תמימם והדין בו שיהיה תמים כי הוא ספרו לפר בלבד אלא אם יושם ספור לשניהם יחד עכ"ל לכוונתנו. וכ' עוד בשער אחר שהמסורת עליו בקר תמימים לית דכותיה ע"כ. ובב"ר הקשו חכמינו ז"ל קושיות רבות בפרשה זו עד שאמר ר"י פ' זו עתיד אליהו לדרשה כלו' שאין אנו יודעים לדרשה ואמר רב חסדא אמר רב שבקשו לגנוז ספר יחזק' לפי שהיו דבריו סותרין דברי תורה ברם זכור לטוב חנניה ב"ח ב"ג שישב בעליה ודרשן ובעונותינו נעלם ממנו מה שדרש. ה' ברוב חסדו ישלח לנו אליהו הנביא ב"ב אמן:

פסוק ט
נכחו יצאו. יצא קרי:

פסוק י
בבואם יבוא. חד מן י' דסבירין יבואו וקרינן יבוא וסי' במ"ג סוף פ' שמיני:
ובצאתם יצאו. בס"א כ"י גם על זה יצא קרי ויוצא הוא מדרך כל מפרשים שפירשוהו לשון רבים וכ"כ וקרי יצאו בכל שאר ספרים:

פסוק טו
ועשו. יעשו קרי:

פסוק יז
והיתה לו. הלמ"ד בדגש ובפשט לא זקף קטן:

פסוק יט
הלשכות. הכ"ף רפה בספרים מדוייקים כמו שהם אחרים רבים למעלה:

בירכתם. בירכתים קרי:

פסוק כא
ויוציאני. עיין מ"ש בריש סי' ל"ז:

פסוק כב
מקצעת. במקצת ספרים מקצעות מלא וא"ו בתראה:
מהקצעות. מלה זו היא אחת מן ט"ו נקודות בקריא:

פסוק כד
המבשלים. בספרים כ"י מדוייקים הה"א במאריך והמ"ם רפה:

פרק מז

פסוק ב
ויוציאני. עיין מ"ש בריש סימן ל"ז:

פסוק ג
מי אפסים. כ"כ בכל ספרים כ"י מדוייקים שראיתי וגם בדפוסים קדמונים בקמ"ץ חטף האל"ף וכן כתב בעל הלשון והוא על משקל מי מתנים שבסמך:

פסוק ה
כי גאו. מלרע הטעם באלף:
מי שחו. בשי"ן שמאלית וכן תרגם יונתן מי סחנא וכן נראה מלשון רד"ק בפירוש ובשרשים וכן מוכיח ירושלמי דשקלים פרק ו':

פסוק ו
וישבני שפת הנחל. בספרי הדפוס כתוב וישבני על שפת הנחל וכן ת"י וכן הוא בפירוש רד"ק האמנם בכל ספרים כ"י שבאו לידי אין בהם מלת על וכן פירש רש"י היינו דכתיב וישבני שפת הנחל כלומר אצל שפת הנחל ששם היה עומד:

פסוק ח
ונרפו. האל"ף נחה:

פסוק י
יעמדו. עמדו קרי:
דוגים. בס"א כ"י דיגים קרי ורד"ק כתב דוגים כן כתיב וקרי:
למינה. חד מן מלין דלא מפקין ה' בסוף תיבותא ומטעין בהון כ"כ רש"י ורד"ק ובעל יפה מראה בפ"ז דשקלים סי' י"ד:

פסוק יא
בצאתו. בצאתיו קרי:

פסוק יב
לחדשיו. ברוב הספרים הלמ"ד בקמ"ץ ובמקצתן בסגול והחי"ת בחטף קמץ:
המה יוצאים. במסורת יחזקאל סוף סי' י"ד חשיב להדין מן ד' יוצאים מלא והכי אשכחנא בסיפרי דיקי דספרד:
והיו. והיה קרי:

פסוק כב
והיה תפלו אותה. בספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא וא"ו וכן ראוי ע"פ המסורת שכתבתי לעיל סי' כ"ג:

פרק מח

פסוק א
לבוא חמת. הלמ"ד בגעיא בספרים מדוייקים:
והיו לו. במקצת ספרים הה"א במאריך:

פסוק ח
והיה המקדש בתוכו. במקצת ספרים כתוב בתוכה בה"א וק' בתוכו בוא"ו וכן כתב רד"ק אבל במקצת ספרים מדוייקים כתיב וק' בתוכו בוא"ו והמסו' אזלא כוותייהו שכן אומרת בתוכה ב' כתובין כן ובענין וסי' חל הוא לעיר למושב ולמגרש והיתה העיר בתוכה. ומקדש הבית בתוכה וכן מצאתי במסורת כ"י שמע מינה דהדין כתבי בוא"ו:

פסוק יא
לכהנים המקדש. בספרים מדוייקים המ"ם רפה והה"א במאריך:

פסוק יד
ולא יעבור. יעביר ק':

פסוק טו
והיתה העיר בתוכה. בתוכו ק':

פסוק טז
נגב חמש חמש מאות. חמש כתיב ולא ק' והוא א' מהשמונה דכתיבין ולא קריין וסי' נמסר במגל' רות וזהו ג"כ מן הנזכרים בגמ' פרק אין בין המודר ופירש הר"ן זכרונו לברכה חמש שני כתב ולא קרי ועיין מה שכתבתי ברות ובירמיה סי' ל"ב:

פסוק יח

תבואתה. כתיב בה"א וקרי בוא"ו וחברו בירמיה ב':

פסוק יט

והעבד העיר יעבדוהו. באגדת שמואל בענין הגבעונים כתוב שאף לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מרחקן שנאמר והעבד את העיר יעבדוהו וגו' ואיתא נמי במדרש שוחר טוב מזמור א' ומזמור י"ז שאף הקדוש ברוך הוא עתיד לרחקן לעתיד לבא שנאמר והעבד העיר יעבדוהו וגו' יאבדוהו כתיב וכן במדרש רבה ריש פרשת נשא הובא זה המדרש ושם כתוב יאבדוהו מכל שבטי ישראל והכי איתא בגמ' א"י בפרק עשרה יוחסין והעבד את העיר יאבדוהו אבל בגמ' דילן פרק יש נוחלין גרסינן יעבדוהו דאמרינן התם עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלשה עשר שבטים אידך למאן אמר רב חסדא לנשיא דכתי' והעבד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל וה"ג בבראשי' רבה פ' כ' אמר ר' לוי לעתיד לבא הכל מתרפאין חוץ מנחש וגבעוני נחש שנאמר ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו וגומר גבעוני והעבד העיר יעבדוהו וגו' בעל יפה מראה כתב בקידושין כלשון הזה ומ"ש כאן יאבדוהו היינו כמ"ש במדרש רבה אל תקרי יעבדוהו אלא יאבדוהו והיינו משום דאותיות אחה"ע מתחלפות עכ"ל. ועיין מה שאכתוב בס"ד בסוף דברי הימים על ויעתר ובכל ספרים שלנו כתוב והעבד העיר יעבדוהו ובלא מלת את וכן במסורת יעבדוהו ב' מלא וחברו כל חגוים יעבדוהו:

פסוק כא

ומקדש הבית בתוכה. בתוכו קרי:

פסוק כג

ויתר השבטים מפאת קדימה. בספרים מדוייקים מלא יו"ד וכן נכון כדבעינן למימר קמן:

פסוק כז

ועל גבול זבולן מפאת קדמה. בספרים מדוייקים חסר וכן במסורת כ"י ג' חסר נמ"ז סימן ר"ל נפתלי מנשה זבולן:

פסוק לה

ה', שמה. יש פסיק בין ה' לשמה ובבתרא פ' הספינה ג' נקראו על שמו של הקב"ה אלו הם צדיקים ומשיח וירושלים צדיקים שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'. משיח דכתיב וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו. ירושלים דכתיב ושם העיר ה' שמה אל תקרי שמה אלא שמה. ומה שלא אמר הכתוב בפירוש ה' שמה בשוא השי"ן רק בקמץ כתוב במסורת הברית הגדול ריש ד"ה ב' לרמוז כג"כ דהא אוה למושב לו המקום ההוא

נצח סלה וט-ולא זזה שכינה מכותל מערבי אפילו בחרבנה עד כאן. ועיין מה שכתבתי בירמיה כ"ג שוחר טוב מזמור כ"א גנת אגוז דף ס"ב בחיי פ' לך לך ובפרשת כי תשא: